

Inventarisatie ondersteuning amateurkunstgroepen

Rapportage en analyse van de landelijke, provinciale
en lokale infrastructuur

**K^L
A C**

Inhoud

Samenvatting en conclusies Inventarisatie	4
Inleiding	4
Relatie tussen rijksbeleid en beleid andere overheden	4
Landelijke infrastructuur voor amateurkunstgroepen ontoereikend	4
Provinciale ondersteuning zeer verschillend en deels afwezig	5
In 2/3 van de gemeenten geen ondersteuning voor amateurkunstgroepen	5
Combinatiefuncties - een lokale kans	6
De verschillende ondersteuningslagen zijn versnipperd en niet afgestemd	7
Inleiding	8
Werkwijze	8
Doorontwikkeling en oproep	9
Een paar begrippen verduidelijkt	9
Vormen van ondersteuning	10
1 Veranderingen ondersteuning amateurkunst(groepen)	11
1.1 Rijksbeleid en de relatie met andere overheden	11
1.1.1 Subsidiëring van provinciale en lokale voorzieningen door het Rijk	11
1.1.2 Herstructurering en taakverdeling overheidslagen	11
1.1.3 Ontwikkeling beleidsprogramma's	12
1.1.4 Brede Regeling Combinatiefuncties	12
1.1.5 Ondersteuning amateurkunstgroepen	13
1.2 Landelijke Infrastructuur	13
1.2.1 Verdwijnen landelijke disciplineorganisaties	13
1.2.2 Koepelorganisaties met vrijwillige bestuurders	14
1.2.3 FCP en LKCA	14
1.3 Provinciale infrastructuur	14
1.3.1 Grote verschillen, meestal geen opdracht voor amateurkunstgroepen	15
1.4 Lokale infrastructuur	15
1.4.1 Gemeenten belangrijke spil in ondersteuning amateurkunstgroepen	15
1.4.2 Extra taken gemeenten, verschuiving in ondersteuning amateurkunst	15
1.4.3 Cultuurcoaches	16
1.5 Hoofdpunten Veranderingen ondersteuning amateurkunstgroepen	17
2 Infrastructuur koepelorganisaties	18
2.1 Overkoepelend beeld	18
2.1.1 Grote verschillen in koepelondersteuning	18
2.1.2 Te weinig menskracht, vooral vrijwilligers	18
2.1.3 Informele en formele groepen	18
2.1.4 Landelijke structuur ondersteuning niet voldoende	19
2.1.5 Tijdelijke coronaondersteuning werkt	19
2.2 Beeld per discipline	19
2.2.1 Aantallen verenigingen per discipline	20
2.2.2 Muziek (instrumentaal)	20
2.2.3 Muziek (vocaal)	21
2.2.4 Dans	22
2.2.5 Theater	24

2.2.6	Circus	24
2.2.7	Fotografie, film, mediakunst,	25
2.2.8	Textiel	26
2.2.9	Beeldend overig	27
2.2.10	Creatief Schrijven	28
2.3	Hoofdpunten infrastructuur koepelorganisaties	28
3	Infrastructuur provinciale en lokale organisaties	30
3.1	Overkoepelend beeld	30
3.1.1	Vershil in visie over amateurkunstgroepen	31
3.1.2	Opdracht provincies en gemeenten	31
3.1.3	Menskracht	32
3.2	Beeld per provincie	32
3.2.1	Aantallen verenigingen per provincie	32
3.2.2	Provincie Drenthe	33
3.2.3	Provincie Flevoland	34
3.2.4	Provincie Friesland	35
3.2.5	Provincie Gelderland	36
3.2.6	Provincie Groningen	37
3.2.7	Provincie Limburg	39
3.2.8	Provincie Noord-Brabant	40
3.2.9	Provincie Noord-Holland	41
3.2.10	Provincie Overijssel	42
3.2.11	Provincie Utrecht	43
3.2.12	Provincie Zeeland	44
3.2.13	Provincie Zuid-Holland	45
3.3	Overzicht aantallen ondersteuning per provincie	46
3.4	Hoofdpunten provinciale en lokale infrastructuur	47
4	Overkoepelende duiding	48
4.1	Diversiteit in ondersteuningslagen en disciplines	48
4.1.1	Grote verscheidenheid	48
4.1.2	Vormen van ondersteuning en de verschillende ondersteuningslagen	48
4.1.3	Disciplinegericht en discipline overstijgend	49
4.1.4	Afstemming tussen de verschillende ondersteuners	49
4.1.5	Amateurkunstgroepen in de samenleving	50
4.2	Hoofdpunten overkoepelend	50
	Colofon	51

Samenvatting en conclusies Inventarisatie

Inleiding

De ondersteuning van de amateurkunstsector en van amateurkunstgroepen (verenigingen, stichtingen en informele verbanden, zie 2.2) is de laatste decennia ingrijpend veranderd. Dit heeft geresulteerd in een huidige ondersteuningsstructuur die divers is, versnipperd en die hiaten vertoont. Dit terwijl vrijwillige bestuurders van amateurkunstgroepen mede door de coronacrisis meer dan ooit behoefte hebben aan een daadkrachtige en effectieve ondersteuning. Deze inventarisatie is gedaan door Talentenlab en LKCA en beoogt

- de ondersteuning en de hiaten in kaart te brengen;
- de ondersteuning en de toegankelijkheid daarvan te verbeteren;
- de verbinding tussen de verschillende vormen van ondersteuning te versterken.

De inventarisatie is input in het traject voor planontwikkeling dat BMC Advies uitvoert in opdracht van het LKCA. In dit hoofdstuk de samenvatting en belangrijkste conclusies van de inventarisatie. De nummers verwijzen naar de paragrafen in de Inventarisatie.

Relatie tussen rijksbeleid en beleid andere overheden

- *In de ontwikkeling van de ondersteuning van amateurkunstgroepen is een duidelijke relatie zichtbaar tussen het rijksbeleid en het beleid in provincies en gemeenten ten aanzien van de ondersteuning van amateurkunst(groepen). Er is nog geen gezamenlijke aanpak (1.1).*
Meer of minder beleidsaandacht en impulsen vanuit de rijksoverheid hebben direct invloed op de landelijke ondersteuning, maar werken ook door in provinciale en lokale ontwikkelingen. Rijk, provincies en gemeenten hebben elk hun eigen rol in cultuurbeleid. Er zijn onderling grote verschillen, zeker als het gaat om de ondersteuning van amateurkunstgroepen. In regelingen die bouwen op een meer gezamenlijke aanpak, zoals Cultuureducatie met kwaliteit en het Programma Cultuurparticipatie, zien we een sterkere beweging op gang komen met een grotere impact.

Landelijke infrastructuur voor amateurkunstgroepen ontoereikend

- *Disciplinegerichte ondersteuning op landelijk niveau door koepelorganisaties en andere ondersteuners is in de afgelopen decennia flink terug gelopen (1.2 en 2.1).*
Rond de eeuwwisseling werkten door het Rijk gefinancierde landelijke disciplineorganisaties voor dans, theater, beeldende kunst, blaasmuziek, schrijven, vocale muziek en overige muziek met en voor de sector. In 2007 gingen de organisaties op in Kunstfactor met een andere opdracht als sectorinstituut. In 2013 ontstond het LKCA waarin amateurkunst en cultuureducatie (binnenschools) werden samengevoegd. Bij deze laatste fusie verdween 60% van het budget voor landelijke amateurkunstondersteuning.
- *Bijna al het werk van koepelorganisaties draait op vrijwillige bestuurders en dat maakt deze ondersteuning ontoereikend en kwetsbaar (2.1 en 2.2).*
Voor disciplinegerichte ondersteuning zijn amateurkunstgroepen aangewezen op landelijke en regionale koepelorganisaties. De financiële bijdrage die deze bonden en koepels,

voorheen kregen van landelijke en provinciale overheden is nagenoeg verdwenen. Ondanks dat er tientallen koepelorganisaties zijn, is er nu te weinig slagkracht. In sommige disciplines slagen de koepels er min of meer in om een deel van de benodigde ondersteuning op te pakken met vrijwilligers. Voor vele disciplines is landelijke ondersteuning grotendeels weggevallen.

- *Coronaondersteuning door OCW en FCP laat zien dat extra menskracht positieve impact heeft op de amateurkunstgroepen en op de koepels (2.1.6)*

Tijdelijk extra beschikbare menskracht gaf zichtbare resultaten op het gebied van informatievoorziening, tools, handvatten, zichtbaarheid en andere ondersteuning.

Provinciale ondersteuning zeer verschillend en deels afwezig

- *De focus van provinciaal beleid en van de provinciale steuninstellingen is meer en meer verschoven naar cultuureducatie. In een aantal provincies is de steunfunctie voor amateurkunst verdwenen (1.3 en 3.1).*

In samenhang met rijksbeleid en maatschappelijke ontwikkelingen is de aandacht voor amateurkunstondersteuning in provincies teruggelopen. Beleidsprogramma's zoals Cultuureducatie met Kwaliteit gaven mede richting aan beleidskeuzes en budgetten bij provincies en droegen bij aan een verschuiving richting cultuureducatie en gelijktijdig het naar de achtergrond schuiven van aandacht voor amateurkunst. Meerdere instellingen met provinciale taken zijn verdwenen of kregen de opdracht zich op cultuureducatie te richten.

- *In provincies wisselt de opdracht aan steuninstellingen sterk. Voor het ondersteunen van amateurkunstgroepen heeft nagenoeg geen enkele instelling een specifieke opdracht (3.1 en 3.2)*

De diversiteit in provinciale opdracht en taakopvatting zorgt ervoor dat ook in provincies waar wel een ondersteunende instelling is voor amateurkunst, er grote verschillen zijn in de manieren waarop amateurkunstgroepen ondersteund worden. Dat verschil is ook zichtbaar in menskracht. De afgelopen periode lijkt er een voorzichtige kentering te ontstaan, die ook zichtbaar wordt met het Programma Cultuurparticipatie.

In 2/3 van de gemeenten geen ondersteuning voor amateurkunstgroepen

- *Ondersteuning in menskracht is voor amateurkunstgroepen in meer dan 2/3 van de gemeenten niet gevonden (3.1 en 3.2)*

Gemeenten zijn een belangrijke partij in het ondersteunen van amateurkunstgroepen. Dat kan variëren van structurele subsidies voor verenigingen tot het stimuleren van projecten en andere initiatieven in amateurkunstbeoefening. In 107 van de 352 gemeenten is ondersteuning in menskracht gevonden door organisaties en cultuurcoaches.

- *De lokale culturele infrastructuur is sterk veranderd. Dit heeft invloed op de ondersteuning van amateurkunstgroepen (1.4 en 3.1)*

De afgelopen jaren hebben gemeenten vanuit het Rijk verschillende extra taken gekregen, onder andere in het Sociaal Domein en Jeugdzorg, inclusief de budgetverantwoordelijkheid daarvoor. Dit zorgde, naast andere beleidsoverwegingen, voor een flinke verschuiving in

prioriteiten van gemeenten in het ondersteunen van cultuurbeoefening in de vrije tijd. In veel gemeenten is de subsidie voor amateurkunst gerelateerde organisaties gestopt (zoals muziekscholen, centra van de kunsten) of meer op binnenschoolse cultuureducatie gericht. Op verschillende plekken zijn ZZP-docentencollectieven en andere vormen ontstaan zonder een beleidsgestuurde overkoepelende lokale amateurkunsttaak/opdracht.

- *Amateurkunstgroepen hebben juist voor de lokale samenleving grote waarde (4.1.5).* Amateurkunstgroepen hebben een belangrijke sociale waarde voor hun leden en hun publiek, en dragen zo bij aan de sociale binding in de lokale gemeenschap en aan het welbevinden van burgers¹.

Combinatiefuncties - een lokale kans

- *Combinatiefuncties inzetten voor versterken van cultuuraanbieders en vrijwilligersorganisaties en het leggen en versterken van lokale verbindingen (1.1 en 1.4).* Via de Brede Regeling Combinatiefuncties stellen de ministeries van VWS, OCW en SZW in gezamenlijkheid geld beschikbaar voor gemeenten om combinatiefunctionarissen aan te stellen. Het gaat om cofinanciering; gemeenten die deelnemen dragen 60% van de kosten bij, zelf en/of via lokale partners. In 2019 is de regeling aangepast en zijn de doelstellingen verbreed. De regeling beoogt:
 - Een leven lang sporten, bewegen en deelnemen aan cultuur voor iedereen mogelijk maken.
 - Duurzaam versterken en innoveren van sport-, beweeg- en cultuuraanbieders/vrijwilligersorganisaties.
 - Lokale verbindingen tot stand brengen en uitbouwen.
- *Het aantal combinatiefuncties groeit. In 278 gemeenten zijn een of meerdere cultuurcoaches, een klein deel daarvan (minder dan 1/3) ondersteunt ook amateurkunstgroepen (1.4).* Uit de landelijke Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties van 2020² blijkt dat 99% (350 van de 355) van de gemeenten meedoet aan de regeling en een of meerdere combinatiefunctionarissen heeft. 17% (577 fte) werkt voor de sector kunst en cultuur in 278 gemeenten. De opdracht en invulling van de combinatiefunctionaris cultuur (cultuurcoach) en ook hoe ze genoemd worden, verschillen lokaal sterk³. Een aantal daarvan richt zich gedeeltelijk op het ondersteunen van amateurkunstgroepen, echter in meer dan 2/3 van de gemeenten is geen cultuurcoach gevonden die zich richt op amateurkunstgroepen.
- *In de sport worden combinatiefuncties benoemd in het Nationale Sportakkoord en in lokale sportakkoorden ingezet om doelen te realiseren. In de cultuur is een dergelijke inbedding nog nauwelijks het geval (1.1 en 1.4).* In de monitor is te zien dat de sportcoaches vaak verbonden zijn aan of werken met sportverenigingen. Daarnaast zijn de sportfunctionarissen een instrument die in nagenoeg alle deelakkoorden van het Nationaal Sportakkoord en in twee derde (65%) van de lokale

1 A. Neele & Z. Zernitz (2019). Kunstbeoefening in groepsverband. *Cultuur+Educatie*, 53, 20-36.

2 <https://www.lkca.nl/feiten-cijfers/aantal-fte-cultuurcoaches/>

3 <https://www.lkca.nl/publicatie/bruggenbouwers-in-cultuur/>

sportakkoorden wordt ingezet om doelen te realiseren. Bij de cultuurcoaches is een dergelijke inbedding nog nauwelijks het geval.

De verschillende ondersteuningslagen zijn versnipperd en niet afgestemd

- *Er is een grote verscheidenheid in landelijke, provinciale en lokale ondersteuners van amateur-kunstgroepen. Ze hebben verschillende rollen en functies die vaak niet op elkaar afgestemd zijn (6.1)*

De inventarisatie laat zien dat er grote verschillen bestaan tussen de rollen en taken van landelijke, provinciale en lokale ondersteuners. In de meeste gevallen vervullen ze die rollen los van elkaar. Hier en daar vindt afstemming en samenwerking plaats, op initiatief van een koepel of provinciale of lokale ondersteuner. Geïnterviewde ondersteuners benoemen de meerwaarde daarvan, voor de amateurkunstgroepen en voor hun omgeving.

- *Landelijke disciplinegerichte ondersteuning en meer generieke ondersteuning lokaal en provinciaal kunnen elkaar aanvullen en versterken (6.1).*

Tussen de koepelorganisaties en de andere ondersteuners van amateurkunstgroepen is over het algemeen een belangrijk verschil in kennis en expertise. Koepelorganisaties zijn stevig geworteld in hun kunstdiscipline en ondersteunen hun leden of achterban disciplinegericht. Lokale en provinciale ondersteuners bedienen daarentegen over het algemeen meerdere disciplines of werken sectorbreed. Beide zijn belangrijk voor amateurkunstgroepen. Ze vullen elkaar aan en kunnen elkaar (nog veel meer) versterken.

Inleiding

De ondersteuning van amateurkunstgroepen (verenigingen, stichtingen en informele groepen) is zeer divers en versnipperd. Landelijke koepelorganisaties vervullen deze functie vrijwel geheel met vrijwilligers. Daarnaast zijn er provinciale en lokale ondersteuningsfuncties die heel verschillend worden ingevuld. Talentenlab heeft in opdracht van LKCA een inventarisatie uitgevoerd naar de ondersteuning van amateurkunstgroepen die op dit moment op landelijk, provinciaal en lokaal niveau beschikbaar is.

Doel van de inventarisatie is om

- In kaart te brengen welke ondersteuning er is en waar
- Wat de essentie van de ondersteuning en welke menskracht beschikbaar is
- Waar 'witte vlekken' of een gemis in ondersteuning zijn en waar kwetsbaarheden liggen.

Mede op basis van de uitkomsten van de inventarisatie wordt samen met de sector een plan ontwikkeld voor versterking van de ondersteuning. Dit planontwikkelingstraject wordt begeleid door bureau BMC.

Beoogde impact:

- Een verbeterde infrastructuur in de ondersteuning van amateurkunstgroepen, waardoor deze beter toegang hebben tot de ondersteuning die ze wensen.
- Verschillende vormen van ondersteuning weten elkaar beter te vinden en te benutten.

De resultaten zijn gebundeld in een overzicht van de landelijke koepelorganisaties en in overzichten per provincie. In deze Analyse een samenvatting en duiding van de resultaten van de inventarisatie.

Werkwijze

De eerste fase in de inventarisatie bestond uit deskresearch. Daarbij zijn de bestanden van koepelorganisaties en van provinciale en lokale ondersteuners van LKCA als vertrekpunt genomen. Bij het inventariseren zijn in kaart gebracht: werkgebied, discipline, essentie van de ondersteuning en indicatie van de menskracht (bestuur, medewerkers, betaald, vrijwillig). Bij koepels is daarnaast gekeken naar het type leden en achterban en de activiteiten die de koepel organiseert. Bij provinciale en lokale ondersteuners is gekeken wat er bekend is over de opdracht van gemeente of provincie.

In de tweede fase heeft Talentenlab telefonische interviews gehouden met een provinciale en lokale ondersteuner in elke provincie. Naast een check op de gevonden resultaten was een belangrijk doel ook het doorvragen naar de essentie van de ondersteuning en wat de waarde van de ondersteuning is. Dat moet mede duidelijk maken wat ondersteuning oplevert en wat amateurkunstgroepen missen als het er niet is. Samen met de opbrengsten van het Planontwikkelingstraject kan dat input geven aan overheden en beleidsmakers over wat ondersteuning oplevert en wat er (extra) nodig is.

De samenwerking en afstemming met partners in de ondersteuning van amateurkunstgroepen is in dit traject essentieel. Aan de ene kant om de informatie te checken en te verfijnen, aan de

andere kant om samen te bepalen welke acties nodig zijn en samen op te trekken richting overheden en beleidsmakers. De grote landelijke amateurkunstkoepels en het Strategisch Overleg Cultuurparticipatie nemen hierin een wezenlijke plek in.

Doorontwikkeling en oproep

Hoewel de inventarisatie met aandacht en zorgvuldigheid is uitgevoerd, realiseren Talentenlab en LKCA zich dat het mogelijk (zelfs waarschijnlijk) is dat ondersteuners niet zijn gevonden of dat informatie niet volledig of correct weergegeven is. Daarnaast is het een momentopname en is de ondersteuning van amateurkunst en amateurkunstgroepen voortdurend in ontwikkeling. We roepen iedereen daarom van harte op om onjuistheden of nieuwe ontwikkelingen te melden bij LKCA.

Een paar begrippen verduidelijkt

Amateurkunstgroepen

Onder een amateurkunstgroep verstaan we een vereniging, stichting of informeel verband waarin mensen in de vrije tijd in groepsverband aan kunst doen. Dit gebeurt in verschillende disciplines. Er zijn bijvoorbeeld toneelgroepen, fanfares en koren, maar ook fotoclubs, jeugd-circussen en hiphopgroepen.

Koepelorganisaties

Bij het inventariseren hoe de infrastructuur van koepelorganisaties eruit ziet, is gezocht naar disciplineorganisaties die als doel hebben om amateurkunstgroepen te ondersteunen. Vaak zijn dit verenigingen met amateurkunstgroepen als lid, in een aantal gevallen gaat het om stichtingen of platforms die zich richten op amateurkunstgroepen. Deze koepelorganisaties richten zich in een aantal gevallen ook op individuen en/of professionals. Daarnaast zijn er nog koepelorganisaties die zich uitsluitend richten op individuen.

Provinciale en lokale ondersteuners

Onder een provinciale ondersteuner verstaan we een instelling die zich op provinciaal niveau inzet voor cultuureducatie en/of cultuurparticipatie. In deze inventarisatie is gekeken naar instellingen die zich ook richten op het ondersteunen van amateurkunstgroepen. De leden van de Raad van 12⁴ zijn hierbij in elk geval meegenomen.

Op lokaal niveau zijn er allerlei soorten ondersteuners die zich inzetten voor amateurkunstgroepen. Aan de ene kant organisaties met een bredere opdracht voor cultuureducatie en/of participatie, zoals een centrum voor de kunsten. Daarnaast cultuurcoaches en andere functies die vallen onder de Brede regeling Combinatiefuncties. Voor de overzichtelijkheid hanteren we voor deze functies in deze rapportage de naam cultuurcoach. Cultuurcoaches zijn meestal ook in dienst van een culturele organisaties, zoals een bibliotheek, maar kan in dienst zijn van een gemeente en in een enkel geval als zzp'er. Er zijn vele voorbeelden van lokale functies die deelname aan cultuur stimuleren en verbindingen leggen tussen cultuur en andere domeinen.⁵

In de overzichten per provincies zijn de provinciale en lokale ondersteuners opgenomen en

4 <https://raadvantwaalf.nl/>

5 <https://www.lkca.nl/publicatie/bruggenbouwers-in-cultuur/>

ook provinciale koepelorganisaties. Bedoeling is om per provincie in een landkaart te laten zien waar welke ondersteuning is en waar witte vlekken zijn.

Vormen van ondersteuning

De meeste koepelorganisatie hebben een verenigingsvorm en leden. Andere zijn een stichting of hebben nog een andere vorm en hebben een achterban of richten zich op bepaalde doelgroepen. Voor alle koepelorganisaties geldt dat ze service of dienstverlening aanbieden of activiteiten organiseren voor hun leden, doelgroep of achterban.

Bij andere provinciale en lokale ondersteuners is (meestal) geen sprake van leden, wel van een specifieke doelgroep waar ze zich op richten en waar ze producten of diensten voor aanbieden. In de inventarisatie onderscheiden we een aantal vormen en benoemen we per koepel of ondersteuner wat ze daarin aanbieden.

- Informeren (via website, sociale media, nieuwsbrieven e.d.)
Over bijvoorbeeld relevante actualiteiten, activiteiten en evenementen, wet- en regelgeving, over deelname aan onderzoeken en enquêtes en over interessante ontwikkelingen, over
- Adviseren
Dat kan zowel vraaggericht gebeuren als op basis van ingeschatte behoeften; over dilemma's in de sector, actuele ontwikkelingen, stimulering van vernieuwing, juridische kwesties, etc.,
- Faciliteren
Het mogelijk maken dat amateurkunstgroepen hun activiteiten kunnen uitoefenen. Van bijdragen aan goede locaties (op gemeentelijk niveau) tot het onderhouden van een bibliotheek/infotheek/kennisbank (voor het uitlenen van materiaal) en het afsluiten van collectieve verzekeringen en contracten/BUMA (bij koepelorganisaties)
- Organiseren
Het organiseren ontmoetingsmomenten zoals wedstrijden, concoursen, festivals, themadagen, maar ook scholing en inspiratie (voor bestuurders en ook voor kader/artistiek leiders). Dat gebeurt zowel op landelijke, provinciale als regionale schaal.
- Aanjagen
Initiëren, stimuleren en zichtbaar maken van amateurkunstgroepen, samenwerkingsverbanden en kansen creëren.
- Subsidiëren
Het bevorderen van de vitaliteit van amateurkunstgroepen middels financieringsregelingen en impulsgelden.
- Belangen behartigen
Het vertegenwoordigen van de bij de koepel of organisatie aangesloten leden richting bij overleggen en richting subsidieverstrekkers en/of overheidsorganen.

1 Veranderingen ondersteuning amateurkunst(groepen)

De ondersteuning van de amateurkunstsector en het verenigingsleven is de laatste decennia ingrijpend veranderd. Dit heeft geresulteerd in een huidige ondersteuningsstructuur die divers is, versnipperd en die hiaten vertoont. Dit terwijl de vrijwillige bestuurders van verenigingen door de coronacrisis meer dan ooit behoefte hebben aan een daadkrachtige en effectieve ondersteuning.

Als je kijkt naar de historische ontwikkelingen in de ondersteuning van amateurkunst, zie je een sterke invloed van rijksbeleid op provinciaal en lokaal beleid. In dit hoofdstuk een schets van de ontwikkelingen in het rijksbeleid en de veranderingen op landelijk, provinciaal en lokaal niveau van de grote tendensen.

1.1 Rijksbeleid en de relatie met andere overheden

1.1.1 *Subsidiëring van provinciale en lokale voorzieningen door het Rijk*

In de jaren zestig en zeventig kreeg 'kunstzinnige vorming' en 'amateurkunst' een belangrijke plaats in het rijksbeleid. Met name in het welzijnsbeleid, want daar vielen 'kunstzinnige vorming' en 'amateurkunst' onder – cultuur was ondergebracht bij het ministerie van CRM (Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk). Kunst en derhalve ook kunsteducatie en amateurkunst werden niet gezien als een doel op zichzelf, maar als een middel in relatie tot mensen en hun samenleving. Het rijk nam in die tijd ook directe financiële verantwoordelijkheid voor de lokale voorzieningen voor kunstzinnige vorming, door het subsidiëren van de 'van rijkswege erkende' muziekscholen en sinds de jaren zestig ook de creativiteitscentra. In 1964 kwam er tevens een sectorale regeling, de Rijksregeling subsidiëring amateuristische kunstbeoefening, waarmee ook landelijke ondersteunende organisaties op het terrein van amateurkunst en kunstzinnige vorming werden gesubsidieerd, waaronder ook een aantal amateurkunstkoepels.

1.1.2 *Herstructurering en taakverdeling overheidslagen*

In de jaren zeventig was er een behoorlijk lappendeken van steunfunctie-instellingen ontstaan. Op lokaal niveau kregen bijvoorbeeld muziekscholen of creativiteitscentra naast hun cursus-aanbod soms ook ondersteunende taken. In grote steden ontstonden er soms aparte steunfunctie-instellingen. En in veel provincies waren er Culturele Raden die zorg droegen voor de ondersteuning van de amateurkunst. Op landelijk niveau waren er ook veel ondersteunende instellingen ontstaan, waarvan een groot aantal rijkssubsidie kregen.

Daarom nam het rijk in de jaren zeventig het voortouw om deze lappendeken te harmoniseren en er een samenhangend stelsel van ondersteunende activiteiten voor cultuuronderwijs, sociaal-cultureel werk en amateurkunst van te maken. Naast herstructurering ging het hier ook om een bezuinigingsoperatie. Daarbij had men een duidelijke taakverdeling tussen de drie overheidslagen voor ogen. De lokale overheid kreeg de verantwoordelijkheid voor de voorzieningen met betrekking tot de primaire behoeften van de bevolking op kunstzinnig terrein, zoals muziekscholen, creativiteitscentra en amateurkunstverenigingen. Waar het rijk voorheen ook direct welzijns subsidies verleende aan lokale 'eerstelijns voorzieningen' (muziekscholen en

creativiteitscentra) kwam hier door de afbakening in rollen in de jaren tachtig een einde aan. De provincie werd in de nieuwe verzorgingsstructuur verantwoordelijk voor zogenaamde Verenigde Centra voor Kunstzinnige Vorming waarin alle ondersteunende activiteiten die het lokale belang te boven gingen werden gebundeld. Al snel kregen deze 'tweedelijns' VCKV's de naam 'steunfunctie-instellingen'. Het rijk beperkte zich tot slot tot overkoepelende beleidsvorming die meer richtinggevend ('normstellend') was dan verplichtend.

1.1.3 Ontwikkeling beleidsprogramma's

Vanaf de jaren negentig stimuleert het Rijk ontwikkelingen via beleidsprogramma's. Het zwaartepunt bewoog zich daarbij richting cultuureducatie. In 1997 startte het programma Cultuur en School. Door het beleidsprogramma Actieplan Cultuurbereik (2001-2009) kwam de aandacht voor amateurkunstbeoefening weer enigszins terug, want het Actieplan had een integrale benadering waarbij zowel plaats was voor cultuureducatie (Cultuur en School werd geïntegreerd in het Actieplan Cultuurbereik) als actieve en receptieve cultuurparticipatie. Het Actieplan ging gepaard met een matchingsregeling waardoor provincies en de grote gemeenten meer budget konden vrijmaken voor zowel cultuureducatie als voor amateurkunst.

In 2009 kwam er een einde aan Actieplan Cultuurbereik en richtte het rijksbeleid zich hoofdzakelijk op het stimuleren van de binnenschoolse cultuureducatie. Cultuur en School werd in 2012 opgevolgd door het beleidsprogramma Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK), dat zich hoofdzakelijk richt op het cultuuronderwijs in het primair onderwijs. Onderdeel van CmK is een financiële matchingsregeling, dat er mee aan bijdraagt dat de budgetten voor de provinciale ondersteuning vooral geormerkt zijn voor de binnenschoolse cultuureducatie. Samen met andere maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de financiële crisis, zorgde het ervoor dat sinds 2010 bij zowel het rijk als de provincies en de grotere gemeenten de ondersteuning van de amateurkunst weer naar de achtergrond is verdwenen.

De afgelopen jaren kwam cultuurparticipatie weer meer terug op de beleidsagenda, met het Programma Cultuurparticipatie, dat loopt in deze beleidsperiode (2021-2024). Doel van OCW is cultuurparticipatie onder bepaalde (kwetsbare) groepen te bevorderen en de toegankelijkheid te vergroten, onder andere door de samenwerking met zorg en welzijn te stimuleren. Daarmee komt ook de in de jaren zeventig instrumentele welzijnsbenadering van cultuurparticipatie weer terug in het beleid van overheden en organisaties.

1.1.4 Brede Regeling Combinatiefuncties

Naast deze beleidsprogramma's werd het initiatief genomen voor de Impuls brede scholen, sport en cultuur (2008-2012), sinds 2013 bekend als de Brede impuls combinatiefuncties. De ministeries van VWS, OCW en SZW stellen middels de regeling geld beschikbaar voor gemeenten om combinatiefunctionarissen aan te stellen. Het gaat hier om cofinanciering; gemeenten die deelnemen dragen 60% van de kosten bij, zelf en/of via lokale partners.

Destijds spraken de bewindslieden van VWS en OCW, vertegenwoordigers van de VNG, NOC*NSF, Verenigde Bijzondere Scholen (VBS) en de Cultuurformatie, af voor cultuur te werken aan:

- het uitbreiden van het aantal brede scholen met sport- en cultuuraanbod in zowel het

primair als het voortgezet onderwijs, om te beginnen in de veertig krachtwijken;

- het bevorderen dat de jeugd tot 18 jaar vertrouwd raakt met één of meer kunst- en cultuurvormen en het stimuleren van actieve kunstbeoefening door jongeren.

In 2019 is de regeling aangepast, en zijn de doelstellingen verbreed. De regeling beoogt nu:

- Een leven lang sporten, bewegen en deelnemen aan cultuur voor iedereen mogelijk maken. Met in het bijzonder aandacht voor de (talent)ontwikkeling van jeugd en jongeren op en rond scholen, voor mensen die in armoede leven en voor andere groepen die belemmeringen ervaren om deel te nemen aan sport en cultuur (bijvoorbeeld vanwege leeftijd/levensfase, gender, fysieke of mentale gezondheid, seksuele geaardheid of etnische/sociale achtergrond of positie).
- Duurzaam versterken en innoveren van sport-, beweeg- en cultuuraanbieders/vrijwilligersorganisaties.
- Lokale verbindingen tot stand brengen en uitbouwen.

Ook hier zien we dus de verbreding van de focus op cultuureducatie, naar de focus op cultuureducatie en -participatie.

1.1.5 Ondersteuning amateurkunstgroepen

Met deze schets moeten we constateren dat ondersteuning van de amateurkunst niet hetzelfde is als ondersteuning van de amateurkunstgroepen. Wat betekende deze golfbeweging voor de amateurkunstgroepen? Eigenlijk was daar geen sprake van een slingerbeweging, maar eerder van een neerwaartse lijn of vallende beweging. Weliswaar kwam er met het Actieplan Cultuurbereik weer meer aandacht voor cultuurparticipatie, maar dan wel vanuit het perspectief van 'bereik'. Het Actieplan richtte zich op 'nieuw publiek' (waarbij het vooral ging om jongeren en 'allochtonen') en 'culturele diversiteit', waarbij niet meteen werd gedacht aan het verenigingsleven. Hetzelfde geldt enigszins voor het huidige Programma Cultuurparticipatie en de Brede Regeling Combinatiefunctaris, die zich tevens richten op doelgroepen die achterblijven in hun cultuurparticipatie, en waarbij men niet meteen denkt aan amateurkunstverenigingen. En dit beïnvloedt ook de ondersteuning van de provinciale en lokale instellingen die amateurkunstgroepen (kunnen) ondersteunen, want – nogmaals – hun beleid volgt in belangrijke mate het rijksbeleid.

1.2 Landelijke Infrastructuur

1.2.1 Verdwijnen landelijke disciplineorganisaties

De invloed van het rijksbeleid op de landelijke ondersteuning van amateurkunstgroepen is als gevolg van de subsidiëring van de landelijke basisinfrastructuur heel direct. Rond de eeuwwisseling werkten door het Rijk gefinancierde landelijke disciplineorganisaties voor dans, theater, beeldende kunst, blaasmuziek, schrijven, vocale muziek en overige muziek met en voor de sector. Door fusies gingen eerst de muziekorganisaties op in UNISONO waarna in 2007 alle sectororganisaties amateurkunst bijeenkwamen bij Kunstfactor. Door een veranderde opdracht als sectorinstituut kwam de ondersteuning verder van het veld af te staan. In 2013 ontstond het LKCA waarin amateurkunst en cultuureducatie (binnenscholen) werden samengevoegd. Bij deze laatste fusie verdween 60% van het budget voor landelijke amateurkunstondersteuning.

1.2.2 Koepelorganisaties met vrijwillige bestuurders

Naast de sterk veranderde rijksgefinancierde ondersteuning is er ook ondersteuning van door de sector zelf opgerichte landelijke koepelorganisaties, sommigen met enige professionele inzet, de meeste op basis van vrijwilligheid. De financiële bijdrage die deze bonden en koepels voorheen kregen van landelijke en provinciale overheden is nu nagenoeg verdwenen. Bij koepelorganisaties aangesloten verenigingen of netwerkleden betalen weliswaar een bijdrage voor lidmaatschap, maar dat is in de meeste gevallen niet voldoende om personeel of activiteiten te bekostigen. Bijna al het werk van deze koepels draait zo op vrijwilligers en dat maakt deze ondersteuning kwetsbaar.

Het verdwijnen van de rijksgefinancierde sectorale ondersteuning heeft ingrijpende veranderingen veroorzaakt bij koepelorganisaties. Verschillende functies bleken lastig op te vangen door de sector zelf, zoals opleiding/educatie, inhoudelijke/artistische ontwikkeling, inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen en ontwikkelen nieuwe vormen. In de muziek en textiele kunsten zijn er krachten gebundeld en nieuwe netwerkorganisaties ontstaan. Die slagen er min of meer in om delen van de ondersteuning voort te zetten. Bij theater, dans, schrijven en overige beeldende kunsten is landelijke ondersteuning goeddeels weggefallen, hetzij doordat koepels opgeheven zijn, hetzij doordat bestaande koepels te weinig bestuurskracht en slagkracht hebben, hetzij dat er geen koepels zijn.

1.2.3 FCP en LKCA

Het Fonds Cultuurparticipatie heeft vanaf 2009 een plek in de BIS. Het heeft als opdracht cultuur toegankelijk maken voor iedereen. Een belangrijk doel is het stimuleren van vernieuwing -met subsidies ondersteunen dat culturele initiatieven en scholen in het hele land cultuur (leren) maken. Voor koepelorganisaties is het lastig om ondersteuning te vinden voor evenementen of initiatieven met een landelijke reikwijdte. Omdat gemeenten in zijn algemeenheid niet investeren in een evenement of initiatief van landelijk niveau, dreigen dergelijke initiatieven tussen de wal en het schip te geraken.

LKCA heeft de opdracht van het ministerie zich bezig te houden met deskundigheidsbevordering, netwerken, informatieverspreiding, onderzoek en monitoring op het terrein van cultuur-educatie, cultuurparticipatie, diversiteit en inclusie. Het versterken van de ondersteuning van amateurkunstgroepen is een van de doelstellingen. Hiermee wil LKCA de verbinding van kennis en krachten in de sector stimuleren en bijdragen aan versterking. LKCA richt zich niet rechtstreeks op de amateurkunstgroepen zelf, maar werkt aanvullend op de andere organisaties op landelijk, provinciaal en lokaal niveau.

1.3 Provinciale infrastructuur

Zoals we in het historisch perspectief zagen, heeft het rijksbeleid een belangrijke invloed gehad op de provinciale ondersteuning van amateurkunst en amateurkunstgroepen. Doordat de provincies in de jaren tachtig als taak kregen om ondersteunende activiteiten die het lokale belang te boven gingen te bundelen, ontstonden de steunfunctie-instellingen. Het Actieplan Cultuurbereik (2001-2009) en het beleidsprogramma Cultuureducatie met Kwaliteit gaven mede richting aan beleidskeuzes en budgetten.

1.3.1 Grote verschillen, meestal geen opdracht voor amateurkunstgroepen

Door noodzakelijke bezuinigingen vanwege de financiële crisis, het ontbreken van een beleidsprogramma voor amateurkunst en beleidskeuzes van provincies is sinds 2010 bij de provincies de ondersteuning van de amateurkunst meer naar de achtergrond geschoven. Dit had ook effect op de inzet vanuit de provincie op een steuninstelling die zich richt op het ondersteunen van amateurkunst. Verschillende instellingen zijn verdwenen, zoals in Noord-Holland en Overijssel, of kregen de opdracht zich op cultuureducatie te richten. In Noord-Holland, Overijssel, Utrecht, Zuid-Holland en Zeeland is geen instelling met een ondersteunende opdracht voor amateurkunst. Wel groeit in enkele provincies, zoals Overijssel, de aandacht voor amateurkunst. In de andere provincies wisselt de opdracht aan de instellingen sterk, voor het ondersteunen van amateurkunstgroepen heeft vrijwel geen enkele instelling een specifieke opdracht. Het zorgt ook in die provincies waar wel een ondersteunende instelling is voor amateurkunst voor een groot verschil in de ondersteuning van amateurkunstgroepen.

De afgelopen paar jaar lijkt er een voorzichtige kentering en stijgt de aandacht voor cultuurparticipatie. Omdat door de financiële crisis het bestaansrecht van cultuursubsidies onder druk was komen te staan, is sterker de nadruk gelegd op de maatschappelijke waarde van cultuur. Het Programma Cultuurparticipatie dat in 2021 van start is gegaan, sluit aan bij deze ontwikkeling en draagt ook bij aan weer meer terugkeren van cultuurparticipatie en amateurkunst op de beleidsagenda. Het is afwachten wat de impact van de coronacrisis wordt. Of juist de aandacht voor de waarde van amateurkunst in de samenleving groter wordt, of de noodzaak tot bezuinigingen.

1.4 Lokale infrastructuur

1.4.1 Gemeenten belangrijke spil in ondersteuning amateurkunstgroepen

Van oudsher zijn de gemeenten een belangrijke partij in het ondersteunen van amateurkunstgroepen. Dat kan variëren van structurele subsidies voor verenigingen tot het stimuleren van projecten en andere initiatieven in amateurkunstbeoefening.

Sinds de provincies zich in de jaren tachtig meer terugtrokken van het ondersteunen van amateurkunst zijn de gemeenten eigenlijk nog de enige partij die amateurkunst ondersteunden. In de periode daarna veranderden prioriteiten die gemeenten gaven aan amateurkunst. Muziekscholen en creativiteitscentra kwamen onder druk te staan, en de subsidies en andere ondersteuning voor amateurkunstverenigingen veranderden.

Met het Actieplan Cultuurbereik en de daarbij behorende matchingsregeling konden grote gemeenten weer wat meer budget konden vrijmaken voor zowel cultuureducatie als voor amateurkunst. Op die manier konden lokale overheden naast hun inzet voor cultuureducatie ook hun bijdrage aan de amateurkunst overeind houden of verhogen.

1.4.2 Extra taken gemeenten, verschuiving in ondersteuning amateurkunst

De afgelopen jaren hebben gemeenten vanuit het Rijk verschillende extra taken gekregen, onder andere in het Sociaal Domein en Jeugdzorg, inclusief de budgetverantwoordelijkheid daarvoor. Dit zorgde, naast andere beleidsoverwegingen, voor een flinke verschuiving in

prioriteiten van gemeenten in het ondersteunen van cultuurbeoefening in de vrije tijd. In veel gemeenten is de subsidie voor een centrum van de kunsten gestopt of meer op binnenschoolse cultuureducatie gericht. Op verschillende plekken zijn docentencollectieven en andere vormen ontstaan in plaats van een gesubsidieerde instelling. Dit heeft ook invloed op de ondersteuningsmogelijkheden van amateurkunstgroepen. Daarnaast maken gemeenten andere keuzes in het financieel ondersteunen van amateurkunstgroepen. Daarvan zijn geen harde cijfers. CBS verzamelt wel gegevens over de financiering van cultuur door lokale overheden, maar de data gaan over de uitgaven aan alle cultuur samen (dus inclusief professionele kunst en cultuur). Die laten zien dat de uitgaven voor cultuur (na eerdere stijgingen) van 2019-2016 met ruim 10% afnemen, met een stijging in 2017⁶. De indruk uit de sector is dat de daling voor ondersteuning van amateurkunst groter is, met daarbij een verschuiving van structurele naar meer incidentele en projectmatige ondersteuning.

1.4.3 Cultuurcoaches

Naast het afnemen van de infrastructuur en subsidies voor amateurkunstgroepen zien we lokaal een toename van het aantal combinatiefuncties. Binnen de cultuursector noemen we een combinatiefunctionaris een cultuurcoach, in de sport een buurtsportcoach. De invulling van de functie cultuurcoach en ook de manier waarop ze genoemd worden, verschillen lokaal sterk⁷. In Overijssel hebben cultuurmakelaars een specifieke rol voor amateurkunst(groepen).

De Vereniging Sport en Gemeenten, het Kenniscentrum Sport en LKCA verzorgen de landelijke ondersteuning van de combinatiefunctionarissen. LKCA doet dat voor de cultuurcoaches. Met het aanpassen van de regeling in 2019 is de zekerheid van de rijksbijdrage aan buurtsportcoaches en cultuurcoaches voor gemeenten vergroot. Hiermee zijn de functionarissen een instrument dat in de sport in nagenoeg alle deelakkoorden van het Nationaal Sportakkoord en in twee derde (65%) van de lokale sportakkoorden wordt ingezet om de beoogde doelen te realiseren. In de cultuur wordt op een aantal plekken onderzocht of het ook mogelijk is dergelijk akkoorden te sluiten.

Uit de landelijke Monitor van 2020 blijkt dat op dat moment 99% (350 van de 355) van de gemeenten meedoet aan de regeling en een of meerdere combinatiefunctionarissen in dienst heeft. 17% (577 fte) werkt voor de sector kunst en cultuur in 278 gemeenten. Van de 6102 functionarissen werken er 1503 (deels) in de cultuur. 96% van de combinatiefunctionarissen werkt in (loon)dienst, 4% als zzp'er.

Het leggen van verbindingen met organisaties in onderwijs, cultuur en buurt en welzijn is een belangrijke functie van de cultuurcoaches. Ze werken in vrijwel alle gevallen 'cultuurbreed' en niet gericht op een bepaalde discipline of vorm. De opdracht kan variëren van cultuureducatie in het onderwijs tot actieve cultuurparticipatie en het sociaal domein, of een mix daarvan. Een aantal daarvan richt zich ook op het ondersteunen van amateurkunstgroepen (zie hoofdstuk 3). In de monitor is te zien dat de sportcoaches vaak verbonden zijn aan of werken met de sportverenigingen. In de cultuur is deze relatie veel minder direct en ook niet onderzocht.

6 <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84122ned/table?dl=56436>

7 <https://www.lkca.nl/publicatie/bruggenbouwers-in-cultuur/>

Naast Ook het Programma Cultuurparticipatie geeft kansen om ook amateurkunstgroepen bij te betrekken.

1.5 Hoofdpunten Veranderingen ondersteuning amateurkunstgroepen

- a Er is een duidelijke relatie tussen het rijksbeleid ten aanzien van de ondersteuning van amateurkunst(groepen) en het beleid en de ontwikkelingen in provincies en gemeenten. Beleidsaandacht en impulsen vanuit de rijksoverheid vertalen zich in ontwikkelingen provinciaal en lokaal. Sinds de jaren 80/90 is er een scherpere en meer afgebakende taakverdeling gekomen tussen overheidslagen als het gaat om amateurkunstbeoefening.
- b Door veranderingen in de landelijke infrastructuur is de disciplinegerichte ondersteuning op landelijk niveau door koepelorganisaties en andere organiserende organisaties flink teruggelopen. Koepelorganisaties ontvangen geen overheidsgelden en werken noodgedwongen hoofzakelijk met vrijwillige bestuurders
- c In samenhang met rijksbeleid is de aandacht voor amateurkunstondersteuning in provincies teruggelopen en deels verschoven naar cultuureducatie in het onderwijs. Er lijkt een voorzichtige kentering in de afgelopen paar jaar. Provinciale steuninstellingen hebben meestal geen opdracht voor amateurkunstgroepen.
- d Gemeenten hebben de afgelopen jaren extra taken gekregen. Mede daardoor is de ondersteuning van amateurkunst en buitenschoolse cultuureducatie en van amateurkunstgroepen sterk veranderd. Door de Brede regeling Combinatiefuncties stijgt daarentegen het aantal cultuurcoaches in gemeenten.

2 Infrastructuur koepelorganisaties

2.1 Overkoepelend beeld

In totaal zijn er 47 landelijke en 50 provinciale/regionale koepelorganisaties geïnventariseerd en beschreven. De grootte van deze koepels verschilt sterk, zowel in het aantal leden als in de omvang van de organisatie. Er bestaan ook lokale koepels of platforms die vaak vooral als aanspreekpunt voor een gemeente fungeren en een overleg met elkaar vormen. Als je naar het aantal kijkt, dan lijkt dat een behoorlijke vertegenwoordiging van de amateurkunstgroepen. En zeker zijn koepelorganisaties een kracht in de binding met en ondersteuning van amateurkunstgroepen. Het beeld is echter genuanceerder. In dit hoofdstuk volgt eerst een korte landelijke schets, en daarna een schets per discipline.

2.1.1 Grote verschillen in koepelondersteuning

Er zijn grote verschillen in de koepelondersteuning in de verschillende disciplines. In disciplines zoals circus, theater en beeldend zijn weinig koepelorganisaties en bestaat nauwelijks ondersteuning voor de amateurkunstgroepen. In andere disciplines is de dekking groter, maar staan sterke versnippering en de geringe menskracht een goede ondersteuning in de weg. Ook de grootte van de koepelorganisaties verschilt sterk. Allereerst in de achterban: van de muziekkoepelels waarbij KNMO en Koornetwerk Nederland elk meer dan 100.000 musici en zangers vertegenwoordigen, tot de Nederlandse Vereniging voor Papierknipkunst met ongeveer 300 individuele leden en vele variaties daartussen.

2.1.2 Te weinig menskracht, vooral vrijwilligers

In de beschikbare menskracht bestaan flinke verschillen. De ondersteuning vanuit de koepelorganisaties gebeurt vrijwel alleen door vrijwillige bestuurders. Slechts enkele koepels hebben één of een paar betaalde medewerkers in dienst. Bekwame bestuurders zijn daarnaast ook steeds moeilijker te vinden. Dat maakt dat er in veel gevallen te weinig menskracht is om de amateurkunst goed te kunnen ondersteunen. De ondersteuning is daarmee kwetsbaar is. In 2017 heeft LKCA al een aantal belangrijke uitdagingen genoemd⁸, zoals beeldvorming en zichtbaarheid, financiën, vergrijzing. In de Corona situatie is de situatie alleen maar nijpender geworden. Daar is digitalisering als belangrijk issue bijgekomen.

2.1.3 Informele en formele groepen

Veel van de formele verenigingen weten de koepels vaak wel te vinden of zijn er lid van. Op basis van de VerenigingsMonitor 2021 is de eerste indruk dat 71% van orkesten en 73% van de koren is aangesloten bij een of meerdere bonden of koepelorganisaties⁹. Voor het stijgende aantal informele groepen en projectmatige initiatieven is die verbinding echter minder vanzelfsprekend en het percentage lager. Het is onderwerp van gesprek bij verschillende koepelorganisaties. Ook in de interviews met provinciale en lokale organisaties werden de

8 https://www.lkca.nl/wp-content/uploads/2020/01/koepelorganisaties-in-de-amateurkunst_def.pdf

9 Publicatie VerenigingsMonitor verschijnt begin september 2021

verschillende behoeften van beide genoemd. De verwachting is om op basis van de Monitor Amateurkunst die eind 2021 verschijnt meer over de cijfers van kunstbeoefening in informele groepen te kunnen zeggen.

2.1.4 Landelijke structuur ondersteuning niet voldoende

Zoals in hoofdstuk 1 geschetst is een groot deel van de door de landelijke overheid gesubsidiëerde ondersteuning weggevallen. LKCA zet zich in voor het versterken van de ondersteuning en voor het verbinden van krachten, kennis en tools. Hiervoor richt het LKCA zich ook op de koepels. Het LKCA heeft echter niet de menskracht en opdracht om zelf de amateurkunstgroepen en professionals die er werken te ondersteunen. En vanuit dat gegeven zijn een aantal van de uitdagingen van de koepels lastig om te buigen in kansen en mogelijkheden. Verschillende aandachtsgebieden zoals het versterken en opleiden van professionals en vernieuwing (bestuurlijk, artistiek, nieuwe vormen), maar ook meer dagelijkse ondersteunende werkzaamheden kunnen daardoor onvoldoende opgepakt worden.

Daarnaast vragen ook maatschappelijke ontwikkelingen en veranderingen bij amateurkunstgroepen. Om te zorgen dat het verenigingsleven de noodzakelijke transitie maakt naar openheid, toegankelijkheid en flexibiliteit vergt een landelijke aanpak en ondersteuning. Amateurkunstgroepen zijn van grote betekenis voor de sociale binding in de samenleving¹⁰. Al voor de coronaperiode hebben de muziekkoepelels bij de Kamer en de minister aangedrongen op extra middelen voor de ondersteuning van verenigingen, wat leidde tot de aangenomen motie voor structurele ondersteuning van amateurkunstverenigingen in februari 2020.¹¹

2.1.5 Tijdelijke coronaondersteuning werkt

Van november 2020 t/m augustus 2021 is er vanuit het steunpakket van OCW tijdelijke ondersteuning voor 9 landelijke koepelorganisaties gekomen. FCP stelt ruim 4 ton beschikbaar hoofdzakelijk voor extra menskracht, LKCA coördineert de ondersteuning. Koepels geven aan dat dit helpt. Er zijn concrete resultaten in ondersteuning van de leden, zichtbaarheid, informatie, stimuleren van goede voorbeelden en tools. Het geeft een indruk van de waarde van aanvullende ondersteuning in menskracht. In september 2021 rapporteren de corona ondersteuners de resultaten en hun bevindingen.

Door de effecten van de langdurige maatregelen tegen corona is er echter vanaf september voor een langere periode extra ondersteuning nodig bij het opstarten en weer vitaal maken van de amateurkunstgroepen. De tijdelijke corona ondersteuning verlicht de druk voor een korte periode maar voor de langere termijn is er nog altijd geen structurele oplossing.

2.2 Beeld per discipline

In de onderstaande alinea's is een schets per discipline te lezen. Hierbinnen is aandacht voor de verschillende sub-disciplines, de aangesloten verenigingen en leden, het werkgebied en de essentie van de ondersteuning. Hierbij worden de landelijke en provinciale koepels meegenomen. De provinciale koepels zijn vervolgens weer te vinden in hoofdstuk 3 waar de

10 White Paper amateurkunstgroepen, link volgt

11 <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2019Z22379&did=2019D46532>

ondersteuning per provincie in kaart is gebracht.

2.2.1 Aantallen verenigingen per discipline

Voor de VerenigingsMonitor 2021 is geïnventariseerd hoeveel amateurkunstverenigingen ingeschreven staan bij de Kamer van Koophandel. Dat waren er in 2020 totaal 11.006. Het gaat hier dus over formele verenigingen en niet over informele groepen of projecten die niet bij de KvK staan ingeschreven. De veronderstelling is dat het KvK-bestand een reële afspiegeling is van de amateurkunst-verenigingssector – dat willen zeggen van de formele infrastructuur. De verdeling over de disciplines is als volgt:

muziek – instrumentaal	3267	30%
muziek - zang	4784	43%
dans	578	5%
toneel	1855	17%
foto/film	410	4%
creatief schrijven	14	0%
beeldend	98	1%
totaal	11.006	100%

2.2.2 Muziek (instrumentaal)

Schets van de discipline

In Nederland zijn er vier landelijke koepels op het gebied van instrumentale muziek. Deze koepels bedienen alle vier een specifieke instrumentale discipline. Zo is KNMO een overkoepelende organisatie voor blaasmuziek en show, mars & percussie en FASO de landelijke koepel voor amateursymfonieën en strijkorkesten. Het NVVMO bedient mandolineorkesten en mandolineduo's. Tot slot bedient NOVAM accordeon- en mondharmonicaorkesten. FASO en NOVAM zijn beiden lid van de overkoepelende organisatie KNMO. Op provinciaal niveau zien we dat de meeste koepels een combinatie van blaasmuziek, majorettes, twirling, show, mars en percussie ondersteunen. Daarnaast zijn nog een aantal provinciale koepels die zich specifiek richten op een van de sub-disciplines zoals orkestmuziek, mandoline en blaasmuziek.

Hoeveel organisaties/leden

Bij de landelijke en provinciale koepels zijn zowel individuele muzikanten, orkesten en (regionale) verenigingen aangesloten. De landelijke koepels zijn het grootst in omvang: zo zijn bij het KNMO 10 provinciaal/regionale koepels, 2 nationale organisaties en 2.600 verenigingen aangesloten. De FASO en NOVAM hebben respectievelijk 209 lidorkesten en 83 verenigingen in hun achterban. De NVVMO voor mandolinemuziek is de kleinste landelijke koepel: 23 orkesten, 1 duo en 476 individuele leden zijn lid van deze koepel.

Bij de provinciale koepels van de KNMO zijn verschillende muzikale groepen aangesloten. Het gaat hierbij om muziekverenigingen, blaasmuziekgroepen, amateurbands, harmonieën, fanfares en brassbands. Bij de provinciale koepelorganisaties die naast blaasmuziek ook majorette, twirling, mars en percussie ondersteunen zijn naast blaasorkesten en percussiegroepen ook

niet-muzikale fanfaregroepen actief.

Welk werkgebied wordt ondersteund en welke niet?

De vier landelijke koepels werken in het hele land. De KNMO biedt haar ondersteuning aan in afstemming met en via de 10 provinciale koepels.

Essentie van ondersteuning

De KNMO is de belangrijkste nationale speler voor de ondersteuning van instrumentale muziek. Bij het KNMO zijn dan ook enkele medewerkers in dienst, in tegenstelling tot de meeste koepels. Deze werken veelal met vrijwilligers. Het aantal muziekverenigingen en groepen is groot en de meeste gemeenten kennen wel één of meerdere verenigingen. De KNMO pleit dan ook voor sterke, landelijke ondersteuning die ervoor moet zorgen dat alle burgers in Nederland mee kunnen (blijven) doen.

Alle vier de landelijke koepels ondersteunen haar leden middels het informeren, faciliteren en adviseren. Twee van de vier landelijke koepels organiseren activiteiten voor haar leden, bijvoorbeeld het Nationaal Accordeon Concours, of de jaarlijkse mandolinedag. Ook de provinciale koepelorganisaties ondersteunen haar leden middels het uitvoeren van ondersteunende taken als het informeren, faciliteren en adviseren. Wat opvalt is dat provinciale koepels, meer dan de landelijke koepels, regelmatig evenementen organiseren. Denk hierbij aan instructiebijeenkomsten, muziekexamens, en workshops.

2.2.3 Muziek (vocaal)

Schets van de discipline

De koorsector kent een grote diversiteit aan landelijke koepels. Er zijn elf landelijke koepelorganisaties voor de vocale muziek waarvan sommigen dan weer provinciaal/regionale afdelingen kennen. Daarnaast zijn er vijf provinciale koepels actief en zijn er ook tal van gemeentes met lokale koepels (buiten het bestek van deze inventarisatie). Sommige koepelorganisaties ondersteunen een specifiek genre binnen de koorzang, zoals shanty-, katholieke kerkmuziek, opera- of barbershopmuziek; andere ondersteunen alle genres van koorzang

Hoeveel organisaties/leden

Bij de landelijke koepels zijn in vrijwel alle gevallen koren aangesloten. De omvang van de organisaties loopt sterk uiteen: waar bij de landelijke koepel NSGV meer dan 4000 koren zijn aangesloten, heeft het Holland Harmony 43 koren en kwartetten als lid.

Landelijke en provinciale koepels, professionele koren en andere organisaties op het gebied van vocale muziek hebben zich verenigd in Koornetwerk Nederland. Koornetwerk kent 29 aangesloten organisaties. Vijftien daarvan zijn bonden waar in totaal 140.000 koorzangers onder vallen, de overige zijn zogenaamde netwerkleden.

De meeste provinciale koepels bieden ondersteuning aan koren van verschillende genres. In Limburg is een provinciale koepelorganisatie specifiek voor mannenkoorzang: de KNZV-Limburg.

Welk werkgebied wordt ondersteund en welke niet?

De elf landelijke koepels werken in het hele land. De vijf provinciale/regionale koepelorganisaties richten zich op koren in de provincies Groningen, Friesland, Drenthe, Zuid-Holland en Noord-Holland. Friesland kent zelfs twee provinciale koepelorganisaties: de SAKO en de Bond van zangkoren in Friesland. De helft van de provincies in Nederland kent geen provinciale koepelorganisatie voor vocale muziek.

Essentie van ondersteuning

Koornetwerk Nederland is als netwerkorganisatie de belangenbehartiger van de vocale muziek. Zij onderhoudt contact met de rijksoverheid, met landelijke fondsen en sluit overeenkomsten met de BUMA voor haar aangesloten leden.

Vrijwel alle landelijke koepels voor vocale muziek faciliteren, adviseren en informeren haar leden. De meeste landelijke koepels organiseren daarnaast activiteiten voor de bij haar aangesloten leden. Zo delen zij onder andere vacaturebanken, bieden zij (advies over) collectieve BUMA- en/of FEMU-regelingen, en adviseren ze over tarieven voor dirigenten. Het type activiteiten dat de landelijke koepels organiseren lopen uiteen. Landelijke koepels organiseren zowel zangmiddagen, workshops voor bestuurders, festivals en conferenties.

De provinciale koepels doen eveneens aan informeren, faciliteren, adviseren. Lokale koepelorganisaties lijken vooral aan belangenbehartiging en aanjagen te doen. Daarnaast valt op dat provinciale koepels naast workshops en bijeenkomsten vooral lokale festiviteiten, zangmanifestaties, koorfestivals, talentenjachten en concoursen organiseren.

Overkoepelend beeld muziek instrumenteel en vocaal

Er zijn veel koepelorganisaties en andere initiatieven in de muzieksector werkzaam; dat geeft een indruk van een gedegen ondersteuning voor amateurkunstgroepen. Echter juist in de muziek is de kloof groot met de situatie dat er nog disciplineorganisaties waren en zijn taken in de ondersteuning weggefallen.

Daarnaast leidt de grotendeels vrijwillige basis waarop bestuurders werken, de complexiteit van de uitdagingen en de grote diversiteit in organisaties ook tot versnippering en kwetsbaarheid. Bundeling van krachten en kennis, extra menskracht en professionalisering van de landelijke organisaties is nodig om niet alleen aangesloten amateurkunstgroepen maar feitelijk een hele amateurkunstsector een goed toekomstperspectief te kunnen bieden en daarvoor de noodzakelijke transitie in te kunnen zetten.

2.2.4 Dans

Schets van de discipline

De dans is een divers veld met verschillende stijlen, die deels tot de cultuur en tot de sport worden gerekend. Op landelijke niveau wordt de discipline dans door vier danskoepels ondersteund en zijn er daarnaast nog enkele organisaties die ondersteuning verlenen en activiteiten organiseren, soms op een specifieke stijl zoals HipHopUnite. Danslink vervult een belangrijke rol als landelijke koepel in het culturele veld en richt zich op de internationale dans in Nederland; daCi richt zich op de dans voor kinderen en jeugd en de stichting Interdans biedt een servicepakket voor internationale dans.

Vijf koepels richten zich specifiek op danssporten zoals Ballroom, Acrobatische Rock 'n Roll en rolstoeldansen. Twee landelijke koepels ondersteunen specifiek de Nederlandse Folklore en één koepel richt zich op de sub-discipline Hip-Hop. In 2020 is de Stichting Dansondernemers opgericht die een groot aantal landelijke dansorganisaties vertegenwoordigt. Op provinciaal niveau wordt dans ondersteund door twee provinciale koepels. Deze koepels werken allebei voor verscheidene dansstijlen. Naast deze twee provinciale koepels zijn op provinciaal niveau acht muziekbonden die, naast het ondersteunen van blaasmuziek en percussie, als onderdeel richten op één of meerdere van de volgende dansstijlen: majorette, twirling, show en colorguard.

Hoeveel organisaties/leden

Het diverse veld van de discipline dans zorgt voor een grote verscheidenheid aan organisaties met dansscholen, dansondernemingen, verenigingen en informele groepen als leden. Daarnaast is het aantal stichtingen en aanbieders (incl. zzp'ers) groot in de dans. In het culturele amateurdansveld vertegenwoordigt Danslink verenigingen, groepen en professionals voor internationale dans in Nederland en FFGN de dansgroepen voor folkloredans. De corona ondersteuning helpt hen hun rol weer meer op te pakken. Daarnaast zijn er dus koepels die zich meer op danssport richten. Het aantal leden verschilt per landelijke koepel. Bij SRN-rolstoel zijn meer dan 100 dansgroepen aangesloten en bij Stichting levende Folklore zijn het er acht.

Welk werkgebied wordt ondersteund en welke niet?

De landelijke koepels en organisaties werken voor de discipline dans maar wel hun eigen genre in het hele land. Danslink (Internationale dans) en de Federatie voor Folkloristische groepen (FFGN) zijn de enige landelijke koepels die met leden of achterban direct in het amateurkunstveld. Doordat zij zich op een specifiek deel van de danssector richten, heeft een ander deel geen discipline ondersteuning. In de provincie Noord-Brabant is een provinciale koepel te vinden die zich op de discipline dans richt. In Flevoland, Friesland, Gelderland, Limburg, Overijssel, Zeeland en Zuid-Holland zijn muziekverenigingen werkzaam die als onderdeel majorette, twirling, show en colorguard ondersteunen. In Groningen en Drenthe is voor deze dansvormen geen ondersteuning aanwezig.

Essentie van ondersteuning

De landelijke danskoepels en organisaties hebben bijna allemaal een informatieve en organiserende rol. Zo informeren ze de leden a.d.h.v. een nieuwsbrief, organiseren ze verschillende wedstrijden en dansdagen en leiden ze docenten en coaches op. Een aantal koepels heeft ook een rol op het gebied van belangen behartigen en faciliteren. Een voorbeeld hierbij is Stichting Levende Folklore die de belangen van de Nederlandse Folklore behartigt en de Nederlandse tradities onder de aandacht brengt. Een aantal koepels vervullen een faciliteren rol door bijvoorbeeld korting te geven op internationale conferenties.

DansPunt in Brabant en Danzee in Zeeland vervullen vooral een informatieve en organiserende rol. Zo informeren ze over het allerlaatste nieuws op het gebied van amateurkunstdans en organiseren ze workshops, wedstrijden en coaching trajecten.

2.2.5 Theater

Schets van de discipline

In Nederland bestaan twee landelijke koepelorganisaties op het gebied van theater. Hiervan richt één koepelorganisatie zich specifiek op studententheater. De andere koepelorganisatie richt zich op theatermakers en theatergroepen bestaande uit mensen met een verstandelijke beperking. Amateurkunstgroepen voor muziektheater en musical kunnen lid zijn van BALK, de landelijke koepelorganisatie voor lichte vocale muziek en muziektheater. Op provinciaal niveau zijn er twee koepelorganisaties: Staf en toneelhuis LFA. Beiden richten zich op amateurtheater in het algemeen. De vereniging Zeeuws Centrum voor Amateurtheater (ZCA) bestaat niet meer, maar organiseert nu onder de naam Stichting Zeeuws Eenakterfestival jaarlijks een festival voor amateurtheater.

Hoeveel organisaties/leden

Bij de landelijke koepels LOST zijn dertien studententheaterverenigingen en bijna 1000 individuele studentacteurs aangesloten. Bij de landelijke koepel Vereniging Ongekend Talent gaat het om zestien groepen die als dagbesteding podiumkunst maken met mensen met een beperking. Op provinciaal niveau richten in Limburg LFA en in Friesland Staf zich op amateurtoneelgezelschappen (verenigingen of stichtingen), maar ook op individuen.

Welk werkgebied wordt ondersteund en welke niet?

Met maar twee landelijke koepels voor theater is het theaterveld bij lange na niet gedekt in de landelijke ondersteuning. Platform Theater was een platform voor jeugdtheaterscholen, maar is alleen nog informeel actief. De Nederlandse Vereniging voor Amateurtheater is opgeheven (of slapend). Voor improvisatietheater en theatersport is er nog een stichting die een website met alle groepen beheert en jaarlijks een theatersport-toernooi organiseert. Met het faciliteren van een landelijk netwerk in het amateurtheater, probeert het LKCA de verbindingen in het theaterveld te stimuleren. Alleen in de provincies Friesland en Limburg is in de vorm van een provinciale koepel ondersteuning voor amateurtheater. De overige provincies kennen geen provinciale ondersteuning.

Essentie van de ondersteuning

De landelijke koepel LOST biedt ondersteuning door leden te informeren en activiteiten te organiseren. Zo informeren ze over de gevolgen van de coronamaatregelen voor de theatersector en houden ze een database bij met relevante documenten. Ook organiseren ze jaarlijks de nationale theaterdag. De andere landelijke koepel VOT heeft ook een informatieve rol door relevante kennis te delen op hun website. Daarnaast jagen ze samenwerkingen tussen theatergroepen aan en promoten ze actieve beoefening van theater door mensen met een verstandelijke beperking. Op provinciaal niveau vervult de koepel toneelhuis LFA een breed palet aan rollen. Ze organiseren, subsidiëren, behartigen belangen en faciliteren. STAF is onbekend (door Fries)

2.2.6 Circus

Schets van de discipline

Voor de discipline circus bestaat één landelijke koepelorganisatie. Circuspunt is het platform voor verenigingen, stichtingen en individuen in het circus, zowel voor amateur/jeugdcircus als

voor professioneel circus. In het circusveld is met de oprichting van Circuspunt een goede stap gezet in krachtenbundeling. Zowel professionele circusorganisaties, als het amateurveld met de jeugdcircussen (voorheen Circomundo) zijn aangesloten. Circus heeft daarmee een gezicht en spreekbuis. Doordat Circuspunt een brede doelgroep ondersteunt en weinig menskracht heeft, is het ondersteunen van de amateurkunstgroepen kwetsbaar. Op provinciaal niveau zijn geen koepels bekend die zich richten op de discipline circus

Hoeveel organisaties/leden

De enige landelijke koepelorganisatie voor circus bedient een brede doelgroep. Er zijn 64 organisaties en 95 individuele leden aangesloten.

Welk werkgebied wordt ondersteund en welke niet?

De landelijke koepelorganisatie Circuspunt werkt voor heel Nederland. Hoewel de krachtenbundeling een mooie eerste stap is, is de ondersteuning van het circusveld in verhouding tot andere kunst disciplines beperkt. In geen enkele provincie is provinciale ondersteuning te vinden.

Essentie van de ondersteuning

Circuspunt is een platform van en voor de sector met als belangrijkste doel om mensen uit het vak elkaar te laten ontmoeten. Daarnaast deelt het Circuspunt kennis en expertise op artistieke, productionele, organisatorische en zakelijke aangelegenheden. Ook informeert Circuspunt op het gebied van educatie, talentontwikkeling en publieksbereik. Tot slot functioneert Circuspunt als belangenbehartiger door als gesprekspartner op te treden voor overheden (landelijke en lokaal), fondsen en andere organisaties.

2.2.7 Fotografie, film, mediakunst,

Schets van de discipline

De disciplines fotografie en film kennen allebei één landelijke koepelorganisatie (Fotobond en NOVA) met meerdere provinciale en/of regionale bonden. Hiermee bereiken ze de al wat langer bestaande verenigingen en groepen die zich met fotografie en audiovisuele kunstvormen bezighouden. Een grote uitdaging is de vernieuwing van de verenigingen en het bereiken van nieuwe beoefenaars en andere vormen, zoals computerkunst en andere mediakunst.

Hoeveel organisaties/ leden?

De landelijke koepelorganisatie Fotobond heeft zeventien provinciale en/of regionale bonden. In totaal zijn 280 fotoclubs lid (5800 leden in de fotoclubs) en 600 individuele leden aangesloten. De landelijke koepelorganisatie NOVA kent acht regionale bonden en meer dan 1000 individuele leden. Eén van deze acht bonden (NOVA Oost) is echter in opheffing.

Welk werkgebied wordt ondersteund en welke niet?

Met zowel een landelijke koepel als provinciale bonden zijn de disciplines film en fotografie goed vertegenwoordigd in Nederland. De discipline film kent provinciale ondersteuning in elke provincie. Fotografie lijkt alleen niet in Flevoland vertegenwoordigd te zijn.

Essentie van de ondersteuning

Zowel de landelijke als de provinciale koepels lijken hoofdzakelijk in te zetten op het organiseren van activiteiten. Zo organiseren de landelijke koepels Fotobond en NOVA allebei filmcursussen voor haar leden. Beide koepels organiseren daarnaast activiteiten om het werk van haar leden onder de aandacht te brengen. Zo organiseert NOVA jaarlijks het NOVA-filmfestival. De Fotobond organiseert exposities om haar leden een podium te bieden. Beide koepels informeren haar leden over ontwikkelingen in het vak. Dit doen zij middels het verspreiden van nieuwsbrieven, het bijhouden van een amateurfilmbibliotheek en/of het aanbieden van instructievideo's. De Fotobond neemt daarnaast ook nog een adviesrol in door haar leden te adviseren over subsidies en/of het oprichten van een lokale fotobond.

Ook de provinciale koepels voor fotografie lijken zich hoofdzakelijk te richten op het organiseren van activiteiten. Wat opvalt is dat alle provinciale fotobonden exposities organiseren. Het merendeel van de fotobonden organiseert daarnaast wedstrijden, lezingen, cursussen, presentaties en/of foto-excursies. Daarnaast informeren alle provinciale koepels haar leden middels een nieuwsbrief. Enkele van de provinciale fotobonden bieden subsidies voor haar leden, bijvoorbeeld wanneer een lokale fotoclub geld nodig heeft voor het organiseren van een lezing. De fotobond Zeeland geeft als enige provinciale koepel op haar website aan expliciet aan belangenbehartiging en aanjagen te doen. Zij staan verenigingen van amateurfotografen bij en versterken de samenwerking tussen lokale fotoverenigingen.

Ook de zeven actieve provinciale filmkoepels van NOVA zijn vooral actief in het organiseren van wedstrijden, toonavonden, festivals, cursussen en trainingen. Daarnaast informeren deze provinciale koepels haar leden over ontwikkelingen en activiteiten in de regio middels nieuwsbrieven en activiteitenagenda's. Enkele provinciale koepels geven aan zich expliciet in te zetten voor het aanjagen van onderling contact tussen leden en/of lokale filmclubs, of hulp te bieden bij het oprichten van lokale filmgroepen.

2.2.8 Textiel

Schets van de discipline

Nederland heeft negen landelijke verenigingen waar hoofdzakelijk individuele beoefenaars lid van zijn. Binnen de verenigingen zijn vaak lokale en regionale groepen actief. STIDOC is de overkoepelende organisatie waar vrijwel alle koepels lid van zijn, behalve de landelijke Spingroep. Voor textiele werkvormen zijn – voor zover bekend – geen provinciale koepels actief. Behalve de verenigingen neemt ook Museum de Kantfabriek deel aan STIDOC. In het museum wordt de geschiedenis van de kantnijverheid zichtbaar gemaakt en er zijn wisselende exposities van textielkunst. In het Museum is de gezamenlijke bibliotheek van enkele verenigingen gevestigd.

De textielkoepels in Nederland vertegenwoordigen verschillende disciplines binnen de textiele ambachten. Zo bestaan er aparte koepels voor onder andere spingroepen, kantklossers, vilters, Quilters, borduurders, wevers, en kostuummakers. Er is geen overlap tussen de verschillende disciplines die door deze koepels worden vertegenwoordigd. Wel zijn veel mensen lid van meerdere verenigingen en op kunstzinnig gebied wordt er vaak multidisciplinair gewerkt. Alleen de koepel Kennisnetwerk Textiel – onderdeel van Vrouwen van Nu – vertegenwoordigt meerdere disciplines binnen de textiele werkvormen.

Hoeveel organisaties/leden

De landelijke koepels verschillen sterk in omvang. Waar de Quiltersgilde ruim 9.500 leden heeft, vertegenwoordigt de landelijke organisatie voor spinners 40 spingroepen. Van de meeste verenigingen is niet bekend hoeveel -vaak informele- groepen zijn aangesloten. In totaal vertegenwoordigt STIDOC ongeveer 17.000 verenigingsleden.

Welk werkgebied wordt ondersteund en welke niet?

De negen organisaties werken allemaal op landelijk niveau. Er vindt voor zover bekend geen specifieke, provinciale ondersteuning voor textielbeoefening van verschillende disciplines plaats in Nederland.

Door het ontstaan van STIDOC als overkoepeling van de landelijke textielverenigingen is de textielsector in Nederland versterkt. Zowel als gezicht naar buiten, als in het samen oppakken van een aantal activiteiten. Tegelijk zijn er weinig middelen en menskracht beschikbaar voor het ondersteunen en versterken van deze activiteiten. Er zijn geen structurele middelen voor ondersteuning aanwezig. Het behoud van een aantal textieldisciplines, het overdragen van kennis over het cultureel erfgoed dat ze vertegenwoordigen, de verjonging van de leden en de verbreding in cultureel opzicht zijn belangrijke aandachtspunten.

Essentie van ondersteuning

De landelijke koepels voor textiel bieden vergelijkbare vormen van ondersteuning aan haar leden. Alle landelijke koepels informeren de bij haar aangesloten leden op verschillende manieren. Zo delen zij nieuwsbrieven, activiteitenkalenders en vakkennis op hun websites over de disciplines die zij vertegenwoordigen. Een aantal koepels geeft een magazine uit. Daarnaast zien we bij veel van de textielverenigingen in Nederland de behoefte om leden aan elkaar te verbinden via het delen van namen en locaties van textielgroepen of textielateliers in verschillende regio's in Nederland. Ook organiseren de meeste koepels activiteiten om leden met elkaar in contact te brengen. Zo organiseren vrijwel alle koepels workshops, exposities en/of meet en greets. STIDOC organiseert eens in de vijf jaar een textielfestival over amateurkunst waaraan alle verenigingen meedoen met bijdragen van zowel groepen als individuen. Daarnaast is er een interdisciplinair online platform.

2.2.9 Beeldend overig

Schets van de discipline

Onder de discipline beeldend vallen o.a. 2D (schilderen en tekenen), 3D (beeldhouwen en kleien) en anders vormen als papierknippen en origami. Binnen de beeldende amateurkunst ontstaan er steeds meer nieuwe organisatie vormen/ community's, veelal in de vorm van digitale platforms. In dit veld zijn stichtingen en verenigingen met leden actief, maar bijna geen koepels met groepen als achterban. Er is enkel één landelijke koepelorganisaties die specifiek de papierknipkunst vertegenwoordigt. Op provinciaal niveau is er één provinciale koepelorganisaties voor beeldende vrijetijdskunst. Deze organisatie staat echter onder druk door het wegvallen van provinciale subsidie.

Hoeveel organisaties/ leden?

NVP Papier, de landelijke koepelorganisatie voor knipkunst bedient individuele knipkunstenars en knipkringen. In totaal kent de organisatie 300 leden. Het is onduidelijk hoeveel

knipkringen er bestaan. Bij de Stichting Beeldende Vrijtijdskunst in Noord-Brabant zijn twintig verenigingen aangesloten.

Welk werkgebied wordt ondersteund en welke niet?

In de Monitor Amateurkunst is de discipline beeldend een grote verzameling van kunstvormen (inclusief textiel). Deze verzameling van kunstvormen kent het grootste aantal beoefenaars. Er is veel individuele beoefening, maar ook groepen in ateliers of verenigingen. Gezien het grote aantal beoefenaars en het beperkte aantal koepelorganisaties zien we hier een grote witte vlek. Alleen in Noord-Brabant kunnen groepen ondersteuning krijgen van een koepel. In de andere provincies is deze ondersteuning afwezig.

Essentie van de ondersteuning

De landelijke koepel NVP Papier en de provinciale Stichting Beeldende Vrijtijdskunst in Noord-Brabant bieden informatieve en organiserende ondersteuning. Zo informeert NVP Papier leden over de nieuwste technieken, tips en tentoonstellingen door middel van het verenigingsblad. De provinciale koepel informeert over lokale exposities van betrokken partijen. Op organiserend vlak heeft met name de landelijke koepel een duidelijke rol. Zij biedt verschillende workshops voor haar leden aan. De provinciale koepel organiseert momenteel alleen digitale exposities. Door het stilzetten van de subsidie heeft de vereniging haar andere activiteiten stop moeten zetten.

2.2.10 Creatief Schrijven

Schets van de discipline

Creatief Schrijven wordt vrijwel niet beoefend in groepsverband. Het kent vele vormen van spoken word tot poëzie en het schrijven van verhalen en romans. Amateurschrijvers volgen workshops of lessen en ontmoeten elkaar op online platforms. Omdat het weinig in groepsverband beoefend wordt, zijn er geen organisaties die groepen ondersteunen. In het verleden zette Stichting Schrijven (opgegaan in Kunstfactor) zich in voor de sector. Daarnaast waren er bij provinciale instellingen enkele consultants.

Ondersteuning

Voor zover bekend zijn er geen organisaties of cultuurcoaches die zich richten op het ondersteunen van amateurkunstgroepen die zich bezighouden met creatief schrijven. Het Netwerk Schrijfdocenten zet zich in voor de schrijfdocenten en het zichtbaar maken van de kunstvorm.

2.3 Hoofdpunten infrastructuur koepelorganisaties

- a Er zijn 47 landelijke en 50 provinciale koepelorganisaties met aangesloten amateurkunstgroepen (vaak verenigingen en stichtingen) en individuele leden. De verschillen tussen disciplines en de verschillen in grootte en slagkracht zijn echter groot. De koepelorganisaties werken vrijwel uitsluitend met vrijwillige bestuurders. De historische schets laat zien dat de disciplinegerichte ondersteuning sectorbreed flink is teruggelopen in de afgelopen 20 jaar. Uitvoeren van praktische ondersteuning en van veranderingen die nodig zijn in de sector komen daardoor in het gedrang.

- b In de muziek vertegenwoordigen Koornetwerk Nederland en KNMO een groot deel van koorsector en de instrumentale sector. Ze zijn een spreekbuis voor hun sectoren. Koornetwerk voert haar taken uit met een vrijwillige bestuur en KNMO met slechts enkele betaalde krachten, waardoor de ondersteuning onder druk staat en verschillende speerpuntactiviteiten voor de sector niet of onvoldoende kunnen worden uitgevoerd.
- c In de disciplines dans en theater zijn er maar enkele landelijke koepelorganisaties die amateurkunstgroepen ondersteunen en die bestrijken maar een vrij klein deel van de sector.
- d In beeldend zijn vooral textiel, fotografie en film/video vertegenwoordigd in koepelorganisaties. Voor andere beeldende kunstvormen (zoals schilderen, beeldhouwen) zijn deze er nauwelijks. De bestaande koepels hebben de behoefte aan vernieuwende vormen en platforms en missen daarvoor de menskracht.

3 Infrastructuur provinciale en lokale organisaties

De onderstaande paragrafen beschrijven de infrastructuur van de provinciale en lokale organisaties die zich richten op de ondersteuning van amateurkunstgroepen. Hieronder vallen provinciale koepelorganisaties, provinciale ondersteuners en lokale culturele organisaties. Daarnaast zijn in een aantal gemeenten cultuurcoaches werkzaam die ondersteuning bieden aan amateurkunstgroepen. Ook zijn aan een aantal gemeenten cultuurplatforms verbonden die amateurkunstgroepen inhoudelijk ondersteunen. Deze gemeenten zijn meegenomen in de inventarisatie. Gemeenten die louter gelden verstrekken aan amateurkunstgroepen zijn niet meegenomen. In Nederland zijn veel centra voor de kunsten waar amateurkunstgroepen gebruik kunnen maken van zaalverhuur en/of het gebruik van materialen. Deze centra zijn alleen opgenomen in de analyse mits zij een aanvullende rol hebben in de ondersteuning van amateurkunstgroepen. De inventarisatie is in iedere provincie voorgelegd aan een provinciale en/of lokale culturele organisatie om een zo volledig mogelijk beeld van de infrastructuur te krijgen. Desalniettemin zullen er organisaties zijn die bij deze inventarisatieronde niet in beeld zijn.

3.1 Overkoepelend beeld

In Nederland zijn 50 provinciale koepels die amateurkunstgroepen disciplinegericht ondersteunen. In de provincies Friesland, Limburg en Noord-Brabant zijn de meeste koepels te vinden. Opvallend is dat in deze drie provincies de traditionele amateurkunst zoals koorzang en HaFaBra het meest actief is. In een relatief nieuwe provincie als Flevoland zien we dat er minder tradities zijn op cultureel vlak en minder amateurkunstgroepen. De cultuur van de provincie is dus bepalend voor de infrastructuur van ondersteuning. De muziekverenigingen, koren en fotografieverenigingen worden in heel Nederland het meest structureel ondersteund. Voor de disciplines toneel en dans is minder provinciale ondersteuning aanwezig.

In de provincies Limburg, Drenthe, Flevoland, Friesland, Groningen, Gelderland, Noord-Brabant bestaat een provinciale ondersteuner voor amateurkunstgroepen. Voor veel van de provinciale ondersteuners geldt echter dat het ondersteunen van amateurkunstgroepen geen hoofdtaak is. Zij hebben het bredere doel om cultuurparticipatie te ondersteunen. De ondersteuning van amateurkunstgroepen is onderdeel van deze taak. In de provincies Zuid-Holland en Zeeland is een provinciale ondersteuner actief, maar zij richt zich met name op cultuureducatie. De provincies Overijssel, Utrecht en Noord-Holland kennen geen provinciale ondersteuner voor amateurkunstgroepen. Voor Overijssel en Utrecht weten we dat dit een gevolg is van bezuinigingen in het verleden. In de provincie Overijssel zijn ze momenteel aan het onderzoeken hoe de ondersteuningstaak in de toekomst wordt vormgegeven.

In de inventarisatie zijn 67 lokale ondersteuners naar voren gekomen. Hierin zijn de lokale cultuurcoaches die in dienst zijn bij een gemeente of zorginstelling niet meegenomen. In de provincies Noord-Brabant en Zuid-Holland zijn de meeste lokale ondersteuners te vinden. Hoewel veel provinciale koepelorganisaties zijn gevestigd in Limburg, zijn hier weinig lokale ondersteuners actief. Uit deskresearch en de telefonische interviews blijkt dat de lokale en provinciale organisaties – in tegenstelling tot de provinciale koepelorganisaties – veelal amateurkunstbreed werken.

3.1.1 *Vershil in visie over amateurkunstgroepen*

Uit de interviews komt naar voren dat er verschillend wordt gedacht over het begrip amateurkunstgroepen. Waar de ene ondersteuner zich enkel richt op verenigingen, kiezen andere ondersteuners ervoor om hier ook informele groepen en talentontwikkelingstrajecten onder te scharen. In de interviews benoemt een deel dat ze de traditionele manier van denken over het verenigingsleven beschouwt als “iets wat niet meer past in deze tijd”. Zij denken meer in laagdrempelige netwerken waarin mensen kunnen participeren zonder beperkt te worden in het keurslijf van statuten:

“We hebben een samenleving die meer individualistisch van aard is dan vroeger. Dat vraagt om een hele andere aanpak en vorm [...]. Je kunt best iemand hebben die niks heeft met blaasmuziek maar wel de penningmeesterrol goed kan vervullen. Het probleem is nu dat je daarvoor lid moet zijn van de vereniging en ook een muziekrrol moet vervullen.” (Cultuurcoach Menswel).

Andere ondersteuners zien juist de meerwaarde van het denken in vereningsstructuren omdat dit sterk gevestigde netwerken zijn en deze organen goed kunnen dienen als aanspreekpunt: *“Bij gemeenten is er minder noodzaak om in te zetten op verenigingen, terwijl je met een vereniging juist alle lagen van de bevolking te pakken hebt. Draai het om en kijk juist hoe je het verenigingsleven te pakken kunt krijgen omdat het een gestructureerde vorm is waar je alle groepen tegenkomt.”* (Stichting Culturele Staten)

3.1.2 *Opdracht provincies en gemeenten*

Provinciale organisaties krijgen in de meeste gevallen geen concrete opdracht vanuit de provincie voor de ondersteuning van amateurkunstgroepen. Uit de telefonische interviews en de deskresearch blijkt dat de meeste provincies wel een breed kader schetsen waarbinnen de provinciale ondersteuner zich kan bewegen. Dit kader heeft in de meeste gevallen betrekking op de ondersteuning van cultuurparticipatie in het algemeen, niet specifiek op de ondersteuning van amateurkunstgroepen in het bijzonder. In Flevoland geldt dat de provincie sterk inzet op de ontwikkeling en versterking van talentontwikkeling en niet zozeer op amateurkunstgroepen. Over het algemeen krijgen provinciale ondersteuners vaak zelf de ruimte om binnen het kader invulling te geven aan de manier waarop zij amateurkunstgroepen ondersteunen: *“De provincie vraagt het wat, en wij vullen het ‘hoe’ in”* (Kunstloc Brabant). Zo kiest provinciale ondersteuner Keunstwurk in Friesland er zelf voor om de ondersteuning van amateurkunstverenigingen als speerpunt te nemen binnen de geschetste kaders vanuit de provincie. Hoewel organisaties in de meeste gevallen zelf invullen hoe zij die ondersteuning voor amateurkunst vormgeven, leggen zij hun plannen vaak nog wel voor aan de provincie ter goedkeuring.

Uit de interviews met de lokale ondersteuners komt een vergelijkbaar beeld naar voren. De meeste ondersteuners krijgen een brede opdracht van de gemeente waar de ondersteuning van amateurkunstgroepen onder kan vallen. Veelal gaat het om het bevorderen van cultuurparticipatie, het wegnemen van drempels om mee te doen aan culturele activiteiten en het onder de aandacht brengen van cultuur.

Aanvullend hierop komt uit de interviews naar voren dat provincies en gemeenten vaak de wens uitspreken om cultuurparticipatie in te zetten ter ondersteuning van problematiek in het

sociale domein. Een voorbeeld hierbij is om culturele activiteiten op te zetten ter bestrijding van eenzaamheid. In de interviews komt voren dat een aantal organisaties het belangrijk vinden dat kunstbeoefening op zichzelf niet uit het oog verloren moet worden.

3.1.3 Menskracht

De beschikbare menskracht voor de ondersteuning van amateurkunstgroepen provinciale en lokale organisaties verschilt enorm. Zo varieert het van 0,1 fte tot 4,6 fte. Over het algemeen is er meer fte beschikbaar bij de provinciale ondersteuners dan bij de kleinere lokale ondersteuners. In lijn met de ontwikkeling waarbij organisaties zich op een bredere groep dan amateurkunstenaars richten, is het voor een aantal organisaties lastig om concreet te maken hoeveel fte er gemoeid is bij de ondersteuning van amateurkunstgroepen. Zo ook voor Kunstlink: *'We hebben juist geprobeerd om de traditionele amateurkunst minder als een categorie te zien. Je hebt allemaal mensen die kunst maken of organiseren. Dat zijn stichtingen en verenigingen, maar het gebeurt ook in de kunstcentra en in bejaardencentra of bij het organiseren van een podium zoals kunstbende. Soms is het ook juist een professionele culturele instelling. Dat maakt voor ons niet uit.'* (KunstLink Flevoland)

3.2 Beeld per provincie

In de onderstaande paragrafen is een beeld van de ondersteuning van amateurkunstgroepen per provincie weergegeven. Hierbij is aandacht voor het aantal organisaties in de provincie, de gemeenten waarin ondersteuning aanwezig is en waar niet, de essentie van deze ondersteuning en welke disciplines ondersteund worden.

3.2.1 Aantallen verenigingen per provincie

In 2020 stonden in totaal 11.006 verenigingen die amateurkunst beoefenen ingeschreven bij de Kamer van Koophandel. Zoals in hoofdstuk 2 gezegd, gaat het hier om formele verenigingen en niet over informele groepen of projecten. De verdeling over de provincies is als volgt:

Groningen	490	4%
Friesland	717	7%
Drenthe	438	4%
Overijssel	973	9%
Gelderland	1586	14%
Zuid-Holland	1386	13%
Limburg	1026	9%
Noord-Holland	1392	13%
Utrecht	707	6%
Noord-Brabant	1808	16%
Zeeland	319	3%
Flevoland	164	1%
Totaal	11006	100%

3.2.2 Provincie Drenthe

Hoeveel organisaties?

In Drenthe zijn vier provinciale koepelorganisatie (Bond van Koren in Drenthe (BVKID), NOVA Noord, Fotobond Drenthe-Vechtdal en de Muziekbond Groningen-Drenthe), één provincie overstijgende organisatie (K&C Drenthe), en er zijn twee lokale cultuurorganisaties. Daarnaast zijn in zeven gemeenten cultuurcoaches actief. Een aantal zijn in dienst bij de gemeenten zelf, een aantal bij de lokale cultuurorganisaties.

Welk werkgebied wordt nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

Stichting Kunst en Cultuur Drenthe en de koepelorganisaties werken voor de hele provincie. Aanvullende gemeentelijke ondersteuning voor amateurkunstgroepen vind je in 8 van de 12 gemeentes. Deze gemeentelijke ondersteuning is er niet in Coevorden. Ook in de gemeenten Aa en Hunze, Assen, Midden-Drenthe lijkt geen ondersteuning voor amateurkunstgroepen te zijn. ICO is hier werkzaam, maar zij hebben een beperkte rol in de ondersteuning van amateurkunstgroepen.

Essentie van ondersteuning?

K&C Drenthe biedt als provinciale organisatie vooral een adviserende rol aan amateurkunstgroepen van alle kunstdisciplines. Via het Kunstloket adviseert K&C over onder andere fondsenwerving, bestuurssamenstelling en ledenwerving. Daarnaast organiseert K&C spreekuren voor amateurkunstgroepen, bijvoorbeeld over fondsenwerving. Meerwaarde van de ondersteuning door K&C is dat zij inzetten op een levendig kunstklimaat in de gehele provincie – zowel in de stedelijke als de rurale gebieden: *“We streven een goede spreiding na, ook voor de gebieden die niet centraal liggen en waar vervoer een probleem kan zijn.”*

Naast K&C werkt BKVID als koepelorganisatie voor de gehele provincie Drenthe. Zij hebben zowel een informerende, adviserende en faciliterende rol. Zo faciliteren zij koren onder andere bij het voldoen aan de Buma-rechten. Nova-Noord (ook voor de provincies Groningen en Friesland) biedt cursussen, trainingen en bijeenkomsten en organiseert elk jaar een regionale wedstrijd. Hier strijden de geselecteerde films van de aangesloten clubs en van individuele leden om de regionale prijzen en een nominatie voor de landelijke wedstrijd.

De Kunstbeweging werkt in Emmen en heeft een informatieve, organiserende en adviserende rol. Zo adviseren zij over subsidies, samenwerkingen en PR.

Daarnaast werken in zeven gemeenten cultuurcoaches. De essentie van de ondersteuning van deze coaches is het verbinden en bevorderen van onderlinge samenwerking tussen culturele verenigingen en partijen. Daarnaast heeft de cultuurcoach veelal een aanjagende rol.

Welke disciplines worden nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

K&C biedt nadrukkelijk ondersteuning aan de disciplines popmuziek, klassieke muziek en beeldend. Andere disciplines kunnen ze randvoorwaardelijk ondersteunen. Voor inhoudelijke vragen stuurt K&C hen door naar andere partijen. BKVID biedt specifiek ondersteuning aan de discipline koorzang en NOVA-Noord aan de filmclubs. De overige organisaties en cultuurcoaches die werkzaam zijn bij gemeenten ondersteunen amateurkunst-breed.

3.2.3 Provincie Flevoland

Hoeveel organisaties?

In Flevoland zijn er in totaal vijf organisaties actief. Eén provinciale koepelorganisatie voor blaasmuziek (Muziekbond Gelderland-Flevoland (MBGF)), één provincie overstijgende organisatie (Kunstlink), en drie lokale cultuurorganisaties. Er zijn, voor zover bekend, geen cultuurcoaches actief in de gemeenten. Tevens zijn er een aantal organisaties actief op het gebied van talentontwikkeling. Hier kunnen ook amateurpopbandjes aan mee doen.

Welk werkgebied wordt nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

Kunstlink en MBGF bieden ondersteuning aan amateurkunstgroepen in de gehele provincie. Verder is er aanvullende gemeentelijke ondersteuning in drie van de zes gemeenten, in Lelystad (De Kubus), Noordoostpolder (Cultuurbedrijf Noordoostpolder) en Dronten (De Meerpaal). De gemeentes Almere, Urk en Zeewolde worden niet nadrukkelijk door een aanvullende partij en/of de gemeente ondersteund.

Essentie van ondersteuning?

De kern van de ondersteuning van Kunstlink als provinciale partij is om iedereen in Flevoland die kunst maakt en organiseert te verbinden en te versterken. Kunstlink heeft een groot netwerk in Flevoland en probeert voor stichtingen en verenigingen een verbindende schakel te zijn. Daarnaast zijn ze een 'hulp bij financiering' traject begonnen voor deze groep, waarbij ze amateurkunstgroepen ondersteunen bij het aanvragen van gelden voor projecten. Meerwaarde van hun ondersteuning voor amateurkunstgroepen is dat zij naast deze rollen ook een aanjagende functie hebben: *"In Flevoland is een prille infrastructuur, dus er moet ook nog wel wat aangejaagd worden."*

De Muziekbond Gelderland-Flevoland werkt voor de discipline blaasmuziek in de gehele provincie Flevoland. Hun rol bestaat uit het faciliteren en infomeren van haar leden. Zo delen zij repertoria voor solisten op hun website, organiseren ze concoursen en bemiddelen ze bij de muziekkopleidingen van verenigingen.

De Kubus werkt in Lelystad kunst- en cultuur breed. De belangrijkste ondersteuning die de Kubus biedt aan amateurkunstgroepen is het informeren, het behartigen van belangen en het organiseren van culturele activiteiten.

Cultuurbedrijf Noordoostpolder heeft voornamelijk een faciliterende functie. Zo stellen ze onder andere een podium en instrumenten laagdrempelig beschikbaar.

De Meerpaal werkt in de gemeente Dronten en heeft met name een organiserende, faciliterende en adviserende functie. Zo bieden ze deskundigheidsbevordering aan amateurkunstgroepen.

Welke disciplines worden nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

MBGF werkt provinciaal voor de discipline blaasmuziek. Kunstlink biedt als provinciale organisatie ondersteuning aan alle disciplines, maar hun netwerk zit met name op het gebied van dans, popmuziek, theater, jeugdorkesten en koren. De overige organisaties in de provincie Flevoland lijken kunst- en cultuur breed te werken.

3.2.4 Provincie Friesland

Hoeveel organisaties?

Er zijn in Friesland 12 organisaties die zich richten op de ondersteuning van amateurkunstgroepen. Acht hiervan zijn provinciale koepelorganisaties die zich richten op een specifieke discipline. Twee provinciale organisaties – Keunstwurk en Stichting Culturele Staten – werken voor meerdere disciplines. Cultuur Kwartier Sneek en Kunstkade zijn de enige twee culturele organisaties die lokaal amateurkunstgroepen ondersteunen. Een aantal gemeenten heeft een kunstencentrum, zij lijken echter een beperkte rol in de ondersteuning van amateurkunstgroepen te hebben. Hun rol is vooral faciliterend: zij ondersteunen amateurkunstgroepen met name door het beschikbaar stellen van ruimtes. Net zoals in Flevoland zijn ook in Friesland een aantal organisaties actief op het gebied van talentontwikkeling.

Welk werkgebied wordt nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

Het merendeel van de culturele organisaties in Friesland werkt provinciaal. Reden hiervoor is dat de meerderheid van deze partijen provinciale koepelorganisaties zijn. Alleen in de gemeentes Sudwest-Fryslan (Cultuurkwartier Sneek) en Leeuwarden (Kunstkade) kennen aanvullende gemeentelijke ondersteuning, dat betekent dat er in 2 van 18 gemeenten ondersteuning is voor amateurkunstgroepen. Kanttekening bij Kunstkade is dat zij zich met name richten op cultuureducatie. De overige zestien gemeenten kennen geen specifieke gemeentelijke ondersteuning. De meerwaarde van Keunstwurk is dat ze op zowel micro, meso en macroniveau werken: *“We werken op beleidsniveau, maar houden ook het gesprek aan de keukentafel.”*

Essentie van ondersteuning?

De provinciale organisatie Keunstwurk heeft als hoofddoel voor amateurkunstverenigingen om hen te helpen bij de toekomstbestendigheid van de vereniging. Dit doen zij door te adviseren over cultuurparticipatie, informeren en het organiseren van bijvoorbeeld webinars over kunstgerelateerde zaken. Wanneer een amateurkunstvereniging een project wil opzetten met een duidelijk link naar het sociaal domein dan kan adviesloket Stipe (onderdeel van Keunstwurk) in beeld komen om advies te geven.

In de provincie Friesland zijn vijf koepelorganisaties die zich richten op de discipline muziek. Het gaat hierbij om ondersteuning voor blaasmuziek, jazz, popmuziek, en koorzang. Belangrijke rollen die deze partijen innemen is het subsidiëren, organiseren, adviseren, faciliteren en het behartigen van belangen van de bij hen aangesloten leden. Daarnaast kent Friesland de Fotobond Afdeling Friesland - die zich richt op fotografie - en NOVA Noord, die de discipline film in Friesland vertegenwoordigd. De rollen van beide organisaties omvatten het informeren van hun aangesloten verenigingen over actuele ontwikkelingen en het organiseren van trainingen en bijeenkomsten. Ook STAF (Stichting Amateurtoneel Friesland) ondersteunt aangesloten verenigingen o.a. met repertoire en met een collectieve WA-verzekering en Bestuursaansprakelijkheidsverzekering.

Stichting Culturele Staten is een provinciale organisatie (ook actief in Noord-Holland) die vooral producties maakt. Culturele Staten helpt daarnaast bij subsidie-aanvragen of bestuurlijke vraagstukken.

Cultuur Kwartier Sneek is de overkoepelende organisatie voor Theater Sneek, Poppodium Bolwerk, Kunstencentrum Atrium en projectbureau Akte2. Geen van deze organisaties heeft een specifieke opdracht voor de ondersteuning van amateurkunstgroepen. Akte2 zet amateurkunstgroepen in om maatschappelijke thema's aan kunst en cultuur te verbinden. De rol van Akte2 is daarnaast organiserend en adviserend.

Kunstkade werkt in Leeuwarden en heeft een kleine rol op het gebied van amateurkunstgroepen. Zij zien zichzelf niet direct als ondersteuner van amateurkunst, maar werken als bemiddelaar voor amateurkunstgroepen door zich op aanbieders te richten. Kunstkade wordt gesubsidieerd door de gemeente om het aanbod van amateurkunst in Leeuwarden inzichtelijk te maken. Dit doen zij door te informeren, organiseren en faciliteren.

Welke disciplines worden nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

Op koepelniveau valt op dat vooral de disciplines muziek en zang vertegenwoordigd zijn. Daarnaast zijn in Friesland koepelorganisaties actief die zich richten op theater, fotografie en film.

Provinciale ondersteuner Keunstwurk biedt ondersteuning voor de disciplines beeldend, dans, theater en muziek. Stichting Culturele Staten werkt voor alle disciplines, maar heeft een focus op theater. Kunstkade ondersteunt discipline breed, maar muziek en theater zijn wel de grootste categorie. Cultuur Kwartier Sneek ondersteunt alle disciplines.

3.2.5 Provincie Gelderland

Hoeveel organisaties?

De provincie Gelderland kent twee provinciale koepelorganisaties: Fotobond Gelderland Zuid en de MuziekBond Gelderland-Flevoland. Huis van Puck en Cultuur Oost werken eveneens op provinciaal niveau. Daarnaast kent de provincie Gelderland acht aanvullende gemeentelijke en/of regionale organisaties. Een aantal gemeenten in Gelderland kent een cultuurcoach. Afgezien van de cultuurcoaches die werkzaam zijn bij Welzijn West Betuwe lijken deze zich echter met name op cultuureducatie te richten.

Welk werkgebied wordt nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

In Gelderland werken vier organisaties op provinciaal niveau, waarvan twee disciplinegerichte koepelorganisaties. In totaal kent Gelderland 51 gemeenten. In 13 gemeenten is er ondersteuning voor amateurkunstgroepen: Heerde, Putten, Ermelo, Nunspeet, Epe, Lochem, Rheden, Zutphen, Harderwijk, West Betuwe, Doetinchem, Ede en Apeldoorn. Voor driekwart van de gemeenten in Gelderland is dit niet het geval.

Essentie van ondersteuning

Provinciale ondersteuner Cultuur Oost richt zich hoofdzakelijk op het ondersteunen, verbinden en adviseren van amateurkunstgroepen. Daarnaast vervult de organisatie een netwerkfunctie. De ondersteuning vanuit Cultuur Oost is zowel inhoudelijk als randvoorwaardelijk. De meerwaarde die Cultuur Oost kan bieden zit hem vooral in het totaaloverzicht dat zij hebben van culturele initiatieven in de gehele provincie. Door hun 'helicopterview' weten zij initiatieven en amateurkunstgroepen goed aan elkaar te verbinden.

Naast Cultuur Oost werkt het Huis van Puck provinciaal voor de discipline podiumkunsten. Dit doen zij door te informeren, faciliteren en organiseren. Zo organiseren zij verschillende cursussen voor amateurkunstenaars.

De twee provinciale koepels voor fotografie en blaasmuziek ondersteunen de kunstdisciplines met name door te informeren, het organiseren van evenementen, wedstrijden en festivals en faciliteren.

Opvallend is dat de acht lokale organisaties allemaal een verbindende functie hebben. Het gesprek met Cultuur Oost bevestigt dit beeld: *“Alle partijen staan goed met elkaar in contact.”* Ook uit het gesprek met Cultuurkust Harderwijk komt naar voren dat de verbindende rol de meerwaarde is van de organisatie. Het bereik is groot, doordat zij veel met andere organisaties samen werken.

De acht gemeentelijke en/of regionale organisaties in Gelderland vervullen een veelzijdigheid aan rollen op het gebied van ondersteuning aan amateurkunstgroepen. Zo adviseren ze over subsidiemogelijkheden, jagen ze aan door culturele initiatiefnemers aan elkaar te verbinden en informeren ze over amateurkunstverenigingen in de regio.

Welke disciplines worden nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

Op koepelniveau wordt in de provincie Gelderland ingezet op de ondersteuning van de disciplines fotografie en muziek. Cultuur Oost werkt daarnaast discipline breed. Het Huis van Puck bedient de provincie uitsluitend in de podiumkunsten.

De meeste lokale organisaties bieden ondersteuning aan alle kunstdisciplines. In enkele gemeenten is discipline specifieke ondersteuning, zoals circus, muziek, theater en beeldend.

3.2.6 Provincie Groningen

Hoeveel organisaties?

In Groningen zijn in totaal zes organisaties actief, waarvan vier koepelorganisaties die een specifieke discipline ondersteunen: Bond van Koren, Nova Noord, Fotobond, Muziekbond Groningen en Drenthe. Eén organisatie werkt voor de gehele provincie Groningen disciplinebreed: VRIJDAG/Kultuurloket. VRIJDAG is de aanbieder van cursussen in de gemeente Groningen, Kultuurloket is de provinciale steuninstelling voor iedereen in stad en provincie Groningen die kunst en cultuur (mogelijk) maakt. Zij zijn de enige organisatie om bij aan te kloppen als amateurkunstenaar; de personele bezetting is beperkt maar wordt na de zomer uitgebreid. In één gemeente in Groningen is aanvullende ondersteuning voor amateurkunstgroepen aanwezig in de vorm van een lokale organisatie. Verder zijn er vier gemeentes verschillende cultuurcoaches actief die zich onder andere richten op amateurkunstgroepen.

Welk werkgebied wordt nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

De koepelorganisaties en het Kultuurloket werken voor de gehele provincie Groningen. In feite komt het er echter op neer dat het zwaartepunt van hun ondersteuning met name in de stad Groningen ligt. Uit interview met Kultuurloket: *“Groningen is een bijzondere provincie, want we hebben eigenlijk maar één stad. Alle kleinere steden doen er minder toe. Dat zie je ook in*

cultuurnota's van de gemeente en provincie Groningen: die zijn op elkaar afgestemd. Dat betekent ook dat wij als steuninstelling hele directe lijntjes hebben met beleidsmakers van zowel de gemeente Groningen als provincie Groningen."

In vijf van de 10 gemeenten is aanvullende ondersteuning van amateurkunstgroepen. Enkel in de gemeente Eemsdelta is een culturele organisatie actief die zich ook richt op de ondersteuning van amateurkunstgroepen. Verder zijn in de gemeenten Hogeland, Oldambt, Westerkwartier en Midden-Groningen cultuurcoaches werkzaam. In de gemeenten Veendam, Westervolde, Pekela en Stadskanaal is geen aanvullende gemeentelijke ondersteuning voor amateurkunstgroepen. In een aantal gemeenten wordt op dit moment gewerkt aan de oprichting van cultuurplatforms – lokale, reguliere overlegtafels voor lokale culturele partijen. Dit geldt voor de gemeentes Westerkwartier, Hogeland, Midden-Groningen, Westervolde, Oldambt en Groningen. Hierdoor zal ook in de gemeente Westervolde in de toekomst lokale ondersteuning zijn. Voor de overige drie gemeenten (Pekela, Stadskanaal en Veendam) is die ondersteuning er niet.

Essentie van ondersteuning?

KultuurLoket zorgt voor advisering, netwerkvorming, verbindingen binnen het culturele veld, deskundigheidsbevordering en kennisdeling. Het in mei gelanceerde online platform KultuurCentrale.nl maakt het culturele veld zichtbaar en vindbaar, brengt vraag en aanbod bij elkaar en stimuleert de zelfredzaamheid. KultuurLoket zet zich de komende beleidstermijn in voor de vorming en doorontwikkeling van lokale cultuurplatforms in de provincie. Deze netwerken van lokale culturele spelers, signaleren, initiëren en kunnen een rol spelen bij het borgen van cultuurbeleid in de gemeente. Vorm, inhoud en werkwijze zijn verschillend; afhankelijk van de lokale behoefte en aanwezige culturele infrastructuur.

De vier koepelorganisaties vervullen uiteenlopende rollen, zoals het adviseren, het faciliteren van bijvoorbeeld collectieve verzekeringen, het verbinden van partijen en het organiseren van activiteiten zoals concoursen en festivals.

IVAK, de enige culturele organisatie in de provincie Groningen die aanvullende gemeentelijke ondersteuning biedt, vervult een breed aan scala aan rollen. Middels verkennende gesprekken adviseert het IVAK amateurkunstverenigingen die hulp nodig hebben en organiseren zij inspiratiedagen. Daarnaast heeft het IVAK een sterke verbindende rol. De consultant amateurkunst van het IVAK kent alle amateurkunstverenigingen en amateurkunstaanbieders in de regio, en verbindt op die manier vraag en aanbod.

De cultuurcoaches die werkzaam zijn bij de gemeenten hebben vooral een sterke aanjagende en verbindende rol.

Welke disciplines worden nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

De vier koepelorganisaties in de provincie richten zich specifiek op de disciplines blaasmuziek, fotografie en koorzang. Kultuurloket, het IVAK en de cultuurcoaches werken voor de verschillende disciplines

3.2.7 Provincie Limburg

Hoeveel organisaties?

In de provincie Limburg richten 9 organisaties zich op de ondersteuning van amateurkunstgroepen. Deze organisaties werken allen provinciaal. Hiervan bestaat het grootste deel (8) uit disciplinegerichte koepelorganisaties. Het Huis voor de Kunsten heeft de grootste rol op het gebied van ondersteuning van amateurkunstgroepen en ondersteunt ook de koepelorganisaties. In drie gemeenten is aanvullende ondersteuning aanwezig in de vorm van cultuurcoaches of een verenigingsloket.

Welk werkgebied wordt nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

De acht koepelorganisaties en het Huis voor de Kunsten werken provinciaal. De drie muziekkoepels zijn een samenwerking begonnen in de Stichting Klankkleur Limburg. In afstemming met het Huis voor de Kunsten neemt de stichting een deel van de ondersteuning van de muzieksector over.

Van de 31 gemeenten is aanvullende ondersteuning voor amateurkunstgroepen te vinden in drie gemeenten: Echt-Susteren (een cultuurcoach vanuit Mensvel), Venlo (cultuurcoach vanuit de gemeente) en in Sittard-Geleen (verenigingsloket). In de andere 28 gemeenten is geen lokale verenigingsondersteuning aanwezig.

Essentie van ondersteuning?

Het Huis voor de Kunsten bedient zowel lokale kleinere individuele beoefenaars of groepjes, en ook echte grote verenigingen. De meerwaarde van het Huis voor de Kunsten is dat ze zowel vakinhoudelijke kennis over verschillende kunstdisciplines, als generieke kennis over cultureel ondernemerschap in huis hebben. Het Huis voor de Kunsten streeft ernaar om het verenigingsleven in Limburg zo toekomstbestendig mogelijk te maken: *“De verenigingen hebben een hele belangrijke sociale functie. Naast de artistieke meerwaarde, heeft ook het sociale effect een meerwaarde. Het verenigingsleven is omvangrijk en belangrijk in Limburg.”* Dit doen ze door advies op maat over onder andere ledenwerving en communicatie. Daarnaast hebben ze een belangrijke verbindende rol door hun grote netwerk in Limburg.

De koepelorganisaties ondersteunen de verschillende disciplines op uiteenlopende wijzen. Zo faciliteren ze door handleidingen en repertoire (muziekstukken/films) te delen, organiseren ze evenementen en behartigen ze de belangen van leden. Een aantal koepelorganisaties biedt ook subsidiemogelijkheden aan aangesloten verenigingen.

De cultuurcoaches in de gemeenten Echt-Susteren en Venlo bieden met name ondersteuning door aan te jagen, te verbinden en te adviseren. De cultuurcoach in Echt-Susteren heeft het idee dat met name de informele verbanden minder goed ondersteund worden: *“Er wordt snel gezegd dat ze hun ding wel doen. Maar het zijn juist de groepen waar nog veel groei mogelijk is. Zij delen een stuk passie en werken vanuit zelf opgestelde regels. Ik zie dat overheden daar nog weinig aandacht voor hebben.”*

Welke disciplines worden nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

Het huis voor de Kunsten biedt ondersteuning aan alle disciplines in Limburg, op de disciplines blaasmuziek, koren en slagwerk na. Reden hiervoor is dat de drie provinciale

koepelorganisaties voor muziek (Limburgse Bond Muziekgezelschappen, VNK-Limburg en Limburgse bond van Tamboerkorpsen) hun krachten en ondersteuning hebben gebundeld in de stichting Klankkleur. De acht koepelorganisaties richten zich op de disciplines film, fotografie, muziek (blaasmuziek en tamboerkorps), theater, mandoline, koorzang en folklore. De cultuurcoaches werken amateurkunst-breed.

3.2.8 Provincie Noord-Brabant

Hoeveel organisaties?

Noord-Brabant kent de meeste organisaties die zich richten op de ondersteuning van amateurkunstgroepen, namelijk 27. Van deze organisaties bestaat een groot deel (9) uit provinciale koepelorganisaties die zich op specifieke disciplines richten. KunstLoc is de provinciale steunorganisatie in Noord-Brabant die meerdere disciplines bedient. Verder zijn er 17 organisaties die lokaal ondersteuning bieden aan amateurkunstgroepen. Een aantal van deze organisaties werken regionaal. Ook zijn er nog twee organisaties die zich inzetten voor talentontwikkeling.

Welk werkgebied wordt nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

De negen koepelorganisaties en Kunstloc werken provinciaal. Verder zijn de 17 organisaties actief in de volgende 19 gemeenten: Veldhoven, Tilburg, Roosendaal, Oss, Oosterhout, Nuenen c.a., Meierijstad, Den Bosch, Helmond, Goirle, Geldrop-Mierlo, Etten-Leur, Eindhoven, Eersel, Cuijk, Breda, Bernheze, Bergen op Zoom en Bergeijk. In totaal heeft Noord-Brabant 61 gemeenten.

Essentie van ondersteuning?

Kunstloc biedt als provinciale organisatie uiteenlopende vormen van ondersteuning aan amateurkunstgroepen in Noord-Brabant. Zo kunnen amateurkunstgroepen die aankloppen bij Kunstloc in aanmerking komen voor impuls gelden, organiseert Kunstloc webinars in samenwerking met lokale organisaties en deelt men kennis op het gebied van amateurkunst. Kunstloc werkt hierbij veel samen met de koepels die in Noord-Brabant gevestigd zijn. Meerwaarde van KunstLoc is dat ze inzetten op het toekomstbestendig maken van verenigingen. In de toekomst wil men meer focussen op de ondersteuning van informele groepen en individuele amateurkunstbeoefenaars.

Art-Fact uit Tilburg richtte zich als lokale organisatie in het verleden expliciet op verenigingen. Dit is nu uitgebreid met informele groepen, de buurtcultuur en jongerencultuur. De inhoudelijk ondersteuning voor deze groepen verschilt omdat ze andere wensen en behoeften hebben. *“De kracht van Art-fact is dat we goed benaderbaar zijn. We gaan naar mensen toe en mensen komen naar ons. Vanuit daar verbinden we mensen aan anderen. Ze gaan altijd met ‘iets’ de deur uit zo als een idee of een plan.”*

De 17 lokale organisaties bieden ondersteuning op verschillende terreinen. Zo jagen ze aan door verschillende inactieven aan elkaar te verbinden, organiseren ze festivals voor amateurkunstgroepen en faciliteren ze door middel van het aanbieden van expositieruimtes.

Welke disciplines worden nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

In Noord-Brabant ondersteunen de provinciale koepels een breed scala aan disciplines. Zo

richten ze zich nadrukkelijk op de traditionele disciplines zoals koorzang en HaFaBra, maar ook op fotografie, film, dans en beeldend. Kunstloc ondersteunt in principe alle disciplines. In de praktijk zien ze dat vooral muziek- en aankloppen voor ondersteuning, omdat deze groep het grootste is. Ook theaterverenigingen weten de weg naar Kunstloc goed te vinden. De andere culturele organisaties in Noord-Brabant die in gemeenten werken ondersteunen veelal amateurkunst-breed.

3.2.9 Provincie Noord-Holland

Hoeveel organisaties?

In Noord-Holland richten zich elf organisaties op de ondersteuning van amateurkunstgroepen. Hiervan zijn zes provinciale koepels. Er zijn vijf culturele organisaties actief die lokaal ondersteuning bieden aan amateurkunstgroepen.

Welk werkgebied wordt nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

De zes koepels werken op provinciaal niveau. In Noord-Holland is geen provinciale organisatie die zich richt op de ondersteuning van amateurkunstgroepen. In de volgende vijf (van 47) gemeenten is die ondersteuning er wel: Zaanstad, Heemskerk, Aalsmeer, Alkmaar en Haarlem. In de overige 42 gemeenten is geen lokale ondersteuning aanwezig.

Essentie van ondersteuning?

Alle zes koepels in Noord-Holland bieden ondersteuning aan hun aangesloten amateurkunstgroepen door het delen van informatie en het organiseren van festivals en/of cursussen. De koepels op het gebied van koorzang en blaasmuziek ondersteunen aanvullend middels faciliteren. Zo bieden zij haar leden onder andere deelname aan een collectieve BUMA-regeling.

Cultuurpunt Aalsmeer vervult een platformfunctie voor de gemeente. Zo behandelen zij vragen over praktische zaken, subsidies en landelijk beleid. Daarnaast stellen zij als doel om onderlinge samenwerking tussen culturele partijen in de regio aan te jagen. Uit het interview met Cultuurpunt Aalsmeer wordt de meerwaarde voor amateurkunstgroepen duidelijk. Een lokale ondersteuner was er tot de komst van het Cultuurpunt niet: *“Aalsmeer is best een cultureel gebied met heel veel professionele beeldend kunstenaars, veel zangers en muzikanten. Toen we begonnen in 2014 hebben we eerst een gespreksronde gedaan bij alle verenigingen. Men was verrast dat er iemand was die luisterde naar wat er bij hen speelt. We voorzien als verbinder echt wel in een behoefte.”*

De overige vijf culturele organisaties bieden o.a. informatie over landelijke trends en ontwikkeling binnen de culturele sector, organiseren open podia en faciliteren door middel van repetitieruimtes.

Welke disciplines worden nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

De provinciale koepelorganisaties in Noord-Holland ondersteunen de disciplines film, fotografie, blaasmuziek en koorzang. Cultuurpunt Aalsmeer werkt in principe voor alle disciplines, maar de disciplines muziek en zang worden met name goed bediend, omdat deze groepen in de regio Aalsmeer van oudsher als verenigingen sterk vertegenwoordigd zijn. De andere organisaties werken allemaal amateurkunst-breed.

3.2.10 Provincie Overijssel

Hoeveel organisaties?

In Overijssel bieden 13 organisaties ondersteuning aan amateurkunstgroepen. Vier daarvan zijn provinciale koepelorganisaties die disciplinegericht werken. Daarnaast zijn er nog twee organisaties die provinciaal werken, maar deze richten zich met name op cultuureducatie. De provincie zelf zet zich wel actief in voor amateurkunst, onder andere door het (laten) aanstellen van cultuurmakelaars die in de meeste gemeenten actief zijn. Verder is in zeven gemeenten een organisatie gevonden die zich richt op amateurkunstgroepondersteuning.

Welk werkgebied wordt nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

Als gevolg van de bezuinigingen in 2012 is er in Overijssel geen provinciale organisatie meer die zich richt op de ondersteuning van amateurkunstgroepen. Op dit moment wordt onderzocht op welke manier amateurkunstondersteuning een plek krijgt in Overijssel. In 21 van de 25 gemeenten is een vorm van ondersteuning van amateurkunsten, onder andere door cultuurmakelaars. Alleen in de gemeenten Hardenberg, Borne, Ommen en Staphorst is dit niet het geval. In Enschede, Deventer, Hengelo, Kampen, Olst-Wijhe, Raalte en Zwolle zijn lokale culturele organisaties actief die zich richten op amateurkunstondersteuning.

“Er is geen provinciale ondersteuningsorganisatie voor amateurkunst meer. In Drenthe en Gelderland heb je bijv. Cultuur Oost. In Overijssel is dat er niet meer. Het KCO (Kunst & Cultuur Overijssel) is opgeheven. Voor veel gemeentes in Overijssel geldt dat zij eenzelfde soort functionaris, een cultuurcoach of -makelaar hebben als bij de Stadkamer. Stadkamer Zwolle en de lokale cultuurcoaches in de provincie weten elkaar goed te vinden, van Kampen tot Enschede.”

Essentie van ondersteuning?

Het grote aantal cultuurmakelaars is een gevolg van de ‘subsidieregeling cultuurmakelaars’. Dit is op dit moment de meest structurele ondersteuning van amateurkunstgroepen. De cultuurmakelaars zijn op lokaal niveau de ‘verbinders’: *“Het zijn de belangenbehartigers, maar ook degenen die een impuls geven aan de formele en informele netwerken. [...] Het is de kunst om op de verbinding te gaan zitten en niet zozeer op het organiseren. Deze structuur is in wezen de vervanging voor de ondersteuning die andere provincies in een centraal expertisecentrum hebben zitten” (Beleidsadviseur cultuur in Overijssel).*

De cultuurmakelaars richten zich geheel of gedeeltelijk op ondersteuning van het amateurkunstveld. Dat kan verschillende vormen hebben: van informeren (bijvoorbeeld over regelgeving omtrent corona), adviseren bij fondsenwerving, tot het organiseren van deskundigheidsbevordering en sessies en bijeenkomsten voor amateurkunstgroepen.

De koepelorganisaties in Overijssel vervullen met name een informatieve rol door activiteiten te delen en nieuwsbrieven te verspreiden. Ook organiseren zij activiteiten zoals lezingen, festivals en wedstrijden.

De lokale organisaties in Overijssel vervullen uiteenlopende rollen. Zo organiseren ze deskundigheidsbevordering, informeren ze over provinciale initiatieven en adviseren ze over ledenwerving en vrijwilligersbeleid.

Welke disciplines worden nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

De koepelorganisaties richten zich op de disciplines fotografie en blaasmuziek. Stadkamer Zwolle werkt vooral voor de disciplines muziek en beeldend. Concordia in Enschede richt zich op film, theater en beeldende kunst. Daarnaast heeft Concordia een projectbureau dat voor het hele amateurkunstveld werkt. De overige organisaties en cultuurmakelaars werken voornamelijk amateurkunst-breed.

3.2.11 Provincie Utrecht

Hoeveel organisaties?

In de provincie Utrecht zijn 12 organisaties die zich op de ondersteuning van amateurkunstgroepen richten. Hiervan zijn er drie provinciale koepelorganisaties die zich op de disciplines fotografie, muziek en film richten. De overige negen organisaties ondersteunen amateurkunstgroepen in acht gemeenten.

Welk werkgebied wordt nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

Net zoals in Overijssel is er in Utrecht geen provinciale steunorganisatie meer. Deze taak lag eerst bij ZIMIHC, maar sinds 2013 richt deze organisatie zich uitsluitend op de gemeente Utrecht. Formeel gezien bedient ZIMIHC alleen culturele spelers in de gemeente Utrecht, informeel gezien worden zij nog steeds door allerlei partijen in de provincie benaderd. Lokale ondersteuning van amateurkunstgroepen is verder te vinden in Amersfoort, Oudewater, Soest, Maarsen, Utrechtse Heuvelrug, Veenendaal en Wijk bij Duurstede. Bij een aantal gemeentes is deze rol uitgebreid, bij andere beperkter. In de overige 18 van 26 gemeenten is geen lokale ondersteuning aanwezig.

Essentie van ondersteuning?

De koepelorganisaties die actief zijn in Utrecht hebben met name een informerende en organiserende rol. ZIMIHC is primair een faciliterende organisatie. Ze proberen amateurkunstgroepen en individuen vooral te faciliteren. Deze rol komt vooral neer op het aanbieden van ruimtes in hun drie theaters en het organiseren van projecten en evenementen voor amateurkunstenaars. Voorheen had ZIMIHC ook een sterke, adviserende rol. Die rol konden ze eerst gratis aanbieden, maar vanwege het wegvallen van de provinciale subsidie is deze adviesrol nu alleen tegen betaling beschikbaar. Om hierop in te spelen is een kennisbank opgezet waar ze kennis en expertise delen. De meerwaarde van ZIMIHC is dat zij een sterke focus hebben op het faciliteren van amateurkunst. Wat de organisatie daarnaast uniek maakt is dat ze een duidelijke plek hebben in de keten van talentontwikkeling. Ze werken hiervoor samen met zowel kleine als grote podia: *“We zitten bij verschillende podia aan tafel om nieuwe dingen te ontwikkelen en amateurkunstenaars daar een plek te geven. Hierbij denken we na over de vraag: welk podium past het beste bij deze amateurkunstenaar?”* ZIMIHC is daarnaast als een van de weinige organisaties in Nederland actief in de Europese culturele netwerken: *“Er zijn maar weinig collega instellingen in Nederland die dit doen. ZIMIHC ziet het als taak om te blijven investeren in Europese netwerken, omdat we daar voor amateurkunstenaars in Nederland weer veel uit kunnen halen.”*

De overige 8 organisaties verschillen sterk in de soort en mate van ondersteuning. Een aantal organisaties hebben vooral een faciliterende rol terwijl anderen informeren, adviseren en

subsidies verlenen. Daarnaast zijn er net zoals in Groningen in diverse gemeenten Cultuur Platforms. Deze platforms spelen vaak lokaal een belangrijke rol in de amateurkunst. Zowel in advies als organisatie van activiteiten. Vaak zitten ze ook bij gemeenten aan tafel om lokaal beleid mee te ontwikkelen.

Welke disciplines worden nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

De koepelorganisaties werken voor de disciplines film, fotografie en muziek. Alle gemeentelijke organisaties werken amateurkunst-breed en dus niet voor een specifieke discipline.

3.2.12 Provincie Zeeland

Hoeveel organisaties?

In Zeeland zijn zes organisaties actief die zich richten op de ondersteuning van amateurkunstgroepen. Hiervan zijn drie koepels die disciplinegericht werken: Fotobond Zeeland, de Zeeuwse Organisatie van audio-visuele amateurs en de Zeeuwse Muziekbond. Daarnaast zijn er twee organisaties actief met een breed aanbod, ook voor amateurkunstgroepen: Stichting DanZee, Filmalot. Z-B planbureau is de enige organisatie die zich op alle disciplines richt. Hun rol is echter meer educatief van aard.

Naast deze zes organisaties richt Pop aan Zee zich op talentontwikkeling waar ook amateurgroepen aan mee kunnen doen. Het Zeeuws Centrum Amateurtheater dat voorheen theateramateurkunstgroepen ondersteunde heeft geen ondersteunende rol meer, maar organiseert wel één keer per jaar het Zeeuws Eenakterfestival.

Welk werkgebied wordt nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

Z-B Planbureau en bibliotheek is de enige provinciale organisatie (op de koepels na) in Zeeland. De ondersteuning voor amateurkunstgroepen is echter beperkt omdat zij zich met name richten op cultuureducatie en talentontwikkeling. In geen enkele gemeente in Zeeland (van 13 gemeenten) is aanvullende ondersteuning voor amateurkunstgroepen aanwezig. *“Er is erg veel verdwenen op het gebied van ondersteuning aan amateurkunstgroepen. Het is nog erg knippen en plakken om iets terug te pakken. [...] We hebben het tegenwoordig voortdurend over communities. Dan denk ik; jongens die communities waren er gewoon: dat zijn de verenigingen! Soms was het ingewikkeld, maar ze waren er wel. In de amateurkunst zitten vaak zelfredzame mensen dus het zijn ook sterke netwerken. Het is zonde dat deze netwerken niet beter benut worden.”*

Essentie van ondersteuning?

Hoewel Z-B Planbureau en bibliotheek geen specifieke opdracht heeft voor de ondersteuning van amateurkunstgroepen bereiken zij met de talentontwikkelingsprojecten ook amateurkunstgroepen. Zo verzorgen ze feedbackrondes na theatervoorstellingen waar ook amateurkunstgroepen aan meedoen en ondersteunen ze dansprojecten. Ook heeft ZB-planbureau een informatieve rol. Ze deelt een overzicht van beschikbare fondsen waar o.a. amateurkunstenaren en amateurkunstverenigingen aanspraak op kunnen doen.

Meerwaarde van ZB-planbureau en bibliotheek is dat ze inzetten op kwaliteitsverbetering: *“Bij ondersteuning gaat het vaak om fondsen, maar mensen hebben vaak juist behoefte aan kwaliteitsverbetering op het inhoudelijke vlak.”*

De drie koepels in Zeeland ondersteunen de amateurkunstgroepen met uiteenlopende zaken zoals het faciliteren bij collectieve verzekeringen, het informeren over activiteiten en het organiseren van concoursen. De ondersteuning staat echter een stuk minder stevig dan jaren geleden, zo blijkt uit een gesprek met ZB-planbureau: *“De infrastructuur van koepels is aardig verdwenen door bezuinigingen. In Zeeland is met name ingezet op talentontwikkelingsprojecten. De koepels in Zeeland zijn min of meer aan zichzelf overgelaten.”*

Welke disciplines worden nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

De drie provinciale koepelorganisaties richten zich respectievelijk op de disciplines fotografie, blaasmuziek en film. Daarnaast zijn er organisaties voor dans en film met een breed aanbod voor individuen en verenigingen. ZB-planbureau en bibliotheek werkt amateurkunst-breed.

3.2.13 Provincie Zuid-Holland

Hoeveel organisaties?

In Zuid-Holland zijn 17 organisaties die zich richten op de ondersteuning van amateurkunst. Hiervan zijn vier provinciale koepelorganisaties die zich focussen op een specifieke discipline. Kunstgebouw is de provinciale steuninstelling voor cultuureducatie en cultuurparticipatie en daarnaast zijn er twaalf lokale culturele organisaties actief. In twee gemeenten zijn cultuurcoaches werkzaam die zich o.a. richten op de ondersteuning van amateurkunstgroepen.

Welk werkgebied wordt nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

In Zuid-Holland werken Kunstgebouw en de vier koepelorganisaties voor de gehele provincie. In de volgende 20 gemeenten is aanvullende gemeentelijke ondersteuning aanwezig: Zoeterwoude, Zoetermeer, Westland, Wassenaar, Voorschoten, Teylingen, Schiedam, Rotterdam, Oegstgeest, Noordwijk, Nissewaard, Molenlanden, Lisse, Leiderdorp, Leiden, Hillegom, Gouda, Gorinchem, Den Haag en Alphen aan den Rijn. In de overige 32 gemeenten is geen aanvullende ondersteuning aanwezig.

Essentie van ondersteuning?

Door bezuinigingen in het verleden is de focus van Kunstgebouw op cultuureducatie komen te liggen. Met het Programma Cultuurparticipatie vanuit OCW is er vanuit de provincie Zuid-Holland een opdracht bijgekomen om cultuurparticipatie te stimuleren. Op het gebied van cultuurparticipatie heeft Kunstgebouw een adviserende, verbindende, informatieve en organiserende rol. Zo organiseren ze subsidiekampen, adviseren ze groepen en organisaties bij het bedenken, schrijven en uitvoeren van projecten op het gebied van cultuurparticipatie. Hier kunnen amateurkunstgroepen onder vallen, maar Kunstgebouw biedt geen specifieke ondersteuning aan amateurkunstgroepen.

De provinciale koepelorganisaties op het gebied van film en fotografie hebben met name een informatieve, organiserende en faciliterende rol. Dit geldt ook voor de koepelorganisatie die zich richt op de discipline blaasmuziek, maar zij hebben aanvullend ook een rol op het gebied van belangenbehartiging en aanjagen. Zo bevorderen zij muzikale scholing van de leden en aangesloten verenigingen.

De lokale organisaties in Zuid-Holland vervullen uiteenlopende rollen. Zo faciliteren ze bij repetitieruimtes, informeren ze over culturele evenementen en organiseren ze kennissessies voor amateurkunstgroepen.

Welke disciplines worden nadrukkelijk ondersteund en welke niet?

De koepelorganisaties richten zich op de disciplines fotografie, film en blaasmuziek. Kunstgebouw biedt amateurkunst brede ondersteuning. De meeste lokale organisaties werken ook amateurkunst-breed. Opvallend is dat meerdere organisaties in Zuid-Holland zich specifiek richten op de discipline literatuur.

3.3 Overzicht aantallen ondersteuning per provincie

Provincie	Provinciale ondersteuning	Lokale ondersteuning	Gemeenten
Drenthe	1 K&C 4 koepels	In 8 gemeenten 2 organisaties + cultuurcoaches	12
Flevoland	1 KunstLink 1 koepel	In 3 gemeenten 3 organisaties + cultuurcoaches	6
Friesland	1 Keunstwurk 1 andere organisatie 8 koepels	In 2 gemeenten 2 organisaties + cultuurcoaches	18
Gelderland	1 Cultuur Oost 1 andere organisatie 2 koepels	In 13 gemeenten 9 organisaties + cultuurcoaches	51
Groningen	1 Kultuurloket (voorheen Bij-VRIJDAG) 4 koepels	In 5 gemeenten 1 organisatie + cultuurcoaches	10
Limburg	1 Huis voor de Kunsten 8 koepels	In 3 gemeenten Cultuurcoaches, verenigingsloket	31
N-Brabant	1 Kunstloc 9 koepels	In 19 gemeenten 17 organisaties + cultuurcoaches	61
N-Holland	0 organisaties 6 koepels	In 5 gemeenten 5 organisaties + cultuurcoaches	47
Overijssel ¹²	0 (Rijnbrink m.n. educatie) 4 koepels Provincie heeft actieve rol	In 21 gemeenten 7 organisaties + cultuurmakelaars	25
Utrecht	0 (Kunst Centraal is educatie) 3 koepels	In 8 gemeenten 9 organisaties + cultuurcoaches	26
Zeeland ¹³	0 (ZB educatie + talentontw) 3 koepels 3 andere disc. organisaties	In 0 gemeenten	13
Z-Holland ¹³	0 (Kunstgebouw edu/cp, taak amateurkunst voor 1 jaar)	In 20 gemeenten 12 organisaties + cultuurcoaches	52

12 De provincies Overijssel, Utrecht en Zeeland bezinnen zich op hoe zij de ondersteuning hebben ingericht.

13 De provincies Overijssel, Utrecht en Zeeland bezinnen zich op hoe zij de ondersteuning hebben ingericht.

Provincie	Provinciale ondersteuning	Lokale ondersteuning	Gemeenten
	4 koepels		
Totaal	7 instellingen voor akgroepen (5 instellingen anders) 5 andere organisaties 50 koepels	In 107 gemeenten 67 organisaties en tientallen cultuurcoaches, deels in dienst bij de organisaties	352

3.4 Hoofdpunten provinciale en lokale infrastructuur

- a In elke provincie is een steuninstelling voor cultuureducatie en/of cultuurparticipatie, verenigd in de Raad van 12. De opdracht die de instellingen krijgen vanuit de provincie verschilt sterk. Een deel richt zich (vrijwel) alleen op cultuureducatie. In de provincies Limburg, Drenthe, Flevoland, Friesland, Groningen, Gelderland, Noord-Brabant richt de instelling zich ook op het ondersteunen voor amateurkunstgroepen. Doordat een concrete opdracht vanuit de provincie voor de ondersteuning van amateurkunst (en zeker voor amateurkunstgroepen) vaak afwezig of heel algemeen is, is de ondersteuning van amateurkunstgroepen kwetsbaar en veranderlijk. Provinciale ondersteuners belangrijk voor de manier waarop de amateurkunst in een provincie wordt ondersteund.
- b In ruim 2/3 van de gemeenten is geen ondersteuning van amateurkunstgroepen. In de andere 107 gemeenten gebeurt de ondersteuning door culturele organisaties en cultuurcoaches. De afgelopen jaren is de infrastructuur voor en de ondersteuning van amateurkunst en amateurkunstgroepen sterk veranderd. De visies op amateurkunstgroepen, en de manier waarop ze ondersteund kunnen worden, verschillen.
- c In de provincies zijn in totaal 50 provinciale koepelorganisaties. De aansluiting bij de landelijke koepelorganisaties is over het algemeen sterker waarneembaar dan met andere ondersteuners in de provincies. Uit de interviews en research blijkt in een enkel geval van afstemming en contact tussen provinciale ondersteuners en koepels.
- d Het valt op dat in Friesland en Limburg waar zowel een provinciale instelling is met een opdracht voor amateurkunst(groepen) als veel koepels, juist weinig lokale ondersteuners actief zijn. Terwijl in Overijssel met heel weinig provinciale ondersteuning in meer dan 80% van de gemeenten ondersteuning is, hoofdzakelijk in de vorm van cultuurcoaches (cultuurmakelaars). Het geeft een indicatie van verschillende vormen van ondersteuning, en andere urgenties van wat er nodig is.

4 Overkoepelende duiding

4.1 Diversiteit in ondersteuningslagen en disciplines

Dit onderzoek brengt in kaart hoe de infrastructuur van landelijke, provinciale en lokale ondersteuners van amateurkunstgroepen eruitziet. Doel van deze inventarisatie was om te onderzoeken welke ondersteuning er is, waar deze te vinden is, wat de essentie van deze ondersteuning is, waar witte vlekken zijn en of er een gemis in ondersteuning is. Per hoofdstuk geven we daarvan een beknopt overzicht. LKCA werkt aan een schematisch overzicht in de vorm van een landkaart ondersteuning amateurkunstgroepen Nederland'. In de onderstaande paragrafen volgt een aantal overkoepelende duidingen van de inventarisatie.

4.1.1 Grote verscheidenheid

Het veld van ondersteuners van amateurkunstgroepen is breed en diffuus. Er bestaat ondersteuning op verschillende lagen. Zo bestaan er zowel landelijke koepels, provinciale koepels, provinciale ondersteuners als lokale ondersteuners. Wat opvalt is dat de ene discipline een stuk sterker is vertegenwoordigd dan de andere. Zo zien we dat de disciplines muziek (instrumentaal en vocaal), fotografie en film veel meer koepelondersteuning kennen dan de disciplines dans, theater, circus en beeldend. Ook tussen de provincies zijn grote verschillen met provincies waar een sterke provinciale ondersteuning en weinig lokale ondersteuners en provincies waar weinig provinciale ondersteuning is en juist meer lokale.

4.1.2 Vormen van ondersteuning en de verschillende ondersteuningslagen

We zien dat de verschillende ondersteuners uiteenlopende rollen vervullen. Ze informeren, adviseren, faciliteren, organiseren, jagen aan en behartigen belangen.

Hierbinnen zijn veel verschillende combinaties mogelijk. Zo richt de ene ondersteuner zich met name op het adviseren van de aangesloten leden en het informeren over ontwikkelingen binnen de discipline, terwijl de ander meer een uitvoerende rol heeft. Uit de inventarisatie komt naar voren dat er verschillen bestaan tussen de rollen die de landelijke, provinciale en lokale ondersteuners oppakken. Hoewel er overlappingsen en nuances bestaan, zijn er wel een paar hoofdlijnen te benoemen.

Lokale ondersteuners hebben direct contact met de amateurkunstgroepen in hun gemeenten en kunnen ondersteuning afstemmen op wat lokaal nodig is. Hierdoor kunnen zij activiteiten opzetten die aansluiten bij de lokale wensen en behoeften en weten zij op lokaal gebied de juiste mensen aan elkaar te verbinden. Zij vervullen vaker een rol in het faciliteren van oefenruimtes en podia dan landelijke en provinciale ondersteuners. Deels doordat zij goed zicht hebben op de lokale infrastructuur en deels doordat zij werkzaam zijn bij lokale culturele instellingen.

De rol om ondersteuning te bieden aan amateurkunstgroepen middels het behartigen van belangen, ligt vooral bij de landelijke koepelorganisaties. Naast andere rollen, zijn zij met name de vertegenwoordiger van de leden en/of achterban in hun discipline.

Lokale en/of provinciale ondersteuners houden zich, meer dan landelijke ondersteuners, bezig met het verduurzamen en toekomstbestendig maken van amateurkunstbeoefening door het leggen van verbindingen binnen de regio of gemeente waar zij werkzaam voor zijn.

Provinciale organisaties die amateurkunstgroepen ondersteunen pakken vaak een verbindende en overstijgende rol ten opzichte van de lokale ondersteuners. Een provinciale ondersteuner heeft een breed overzicht van hetgeen er in de provincie aanwezig is.

4.1.3 Disciplinegericht en discipline overstijgend

Tussen de koepelorganisaties en de andere ondersteuners van amateurkunstgroepen is over het algemeen een belangrijk verschil in kennis en expertise. Koepelorganisaties zijn stevig geworteld in hun kunstdiscipline en ondersteunen hun leden of achterban disciplinegericht. Dat kan artistiek of inhoudelijk gericht zijn op de kunstbeoefening of de artistieke professionals, maar ook meer bestuurlijk of gericht op festivals, presentaties of platforms. Zij kennen ook de variëteiten aan vormen en behoeftes binnen de discipline en de interdisciplinaire werkwijzen en crossovers.

Lokale en provinciale ondersteuners bedienen daarentegen over het algemeen meerdere disciplines of werken sectorbreed. Het gebeurt vaker dat zij activiteiten of informatie aanbieden die niet gericht is op de kunstdiscipline, maar op andere onderwerpen rond het functioneren van amateurkunstgroepen. Dat kan bijvoorbeeld aanbod zijn over ledenwerving, financiën, bestuurlijke onderwerpen of het stimuleren van samenwerking en lokale of provinciale verbindingen.

4.1.4 Afstemming tussen de verschillende ondersteuners

Op een wat abstracter niveau hebben de verschillende ondersteuners hetzelfde doel (namelijk het ondersteunen van 'hun' amateurkunstgroepen) en vervullen ze vergelijkbare rollen. Tegelijk is zichtbaar dat ze elk hun eigen positie hebben en dat de activiteiten die ze aanbieden verschillend zijn. De Inventarisatie laat een gedifferentieerd palet zien van de verschillende ondersteuners en ook dat het veld versnipperd is en dat er nog weinig samenhang is tussen de verschillende lagen.

De interviews met provinciale en lokale ondersteuners bevestigen het beeld, zowel van de diversiteit als van de kansen die meer verbinding geven. De verschillende lagen (landelijk, provinciaal, lokaal en koepels en andere ondersteuners) kunnen elkaars expertise beter benutten. LKCA organiseert sinds 2019 bijeenkomsten waarin verschillende ondersteuners elkaar ontmoeten. Ze spreken de waarde uit om elkaar beter te leren kennen en te vinden. Door goede afstemming en samenwerking tussen de verschillende ondersteuners is winst te behalen. Hier en daar gebeurt dat al, op initiatief van een koepel of provinciale of lokale ondersteuner. Deze meerwaarde kan echter nog meer ingezet worden.

Naast het laten zien van de ondersteuning die er is (en waar niet) is een belangrijk doel van

deze inventarisatie om de verbinding tussen de verschillende ondersteuners te versterken. Een interactieve landkaart kan deze ontwikkeling ondersteunen.

4.1.5 Amateurlkunstgroepen in de samenleving

Tot slot een pleidooi om de waarde van meer verbinding te ondersteunen. Amateurlkunstgroepen zorgen voor cohesie en sociale binding. Voor de meeste deelnemers zijn gezelligheid en sociaal contact de belangrijkste drijfveren. Parallel daaraan is ook in de Inventarisatie zichtbaar dat voor en door amateurlkunstgroepen steeds vaker verbindingen worden gelegd met het sociaal domein en andere domeinen. Vanuit lokaal, provinciaal en landelijk beleid is aandacht voor de waarde van amateurlkunst voor maatschappelijke uitdagingen. Hoewel de waarde van de kunstbeoefening zelf dan in het gedrang kan komen, liggen hier ook wezenlijke kansen voor amateurlkunstgroepen en voor de ondersteuning daarvan. Het is in het belang van amateurlkunstgroepen zelf en van de samenleving als amateurlkunstgroepen beter en effectiever ondersteund worden.

4.2 Hoofdpunten overkoepelend

- Koepelorganisaties hebben sterke expertise in hun kunstdiscipline en kunnen van daaruit ondersteunen. Lokale en provinciale ondersteuners bedienen daarentegen over het algemeen meerdere disciplines of werken sectorbreed en hebben een meer discipline overstijgende doelstelling. Vanuit hun verschillende expertise en positie vervullen ze verschillende rollen voor de amateurlkunstgroepen.
- Door elkaars expertise, kennis en netwerken beter te benutten kan de onderlinge samenhang en samenwerking tussen landelijke, provinciale en lokale ondersteuners sterk verbeterd worden. Nu werken ze vaak nog onafhankelijk van elkaar. Alleen als partijen echt op de hoogte zijn van de verschillende rollen die zij innemen zorgen ze er samen voor dat er geen hiaten in de ondersteuning ontstaan en elkaar versterken.
- De aandacht van overheden voor de waarde van amateurlkunstgroepen voor het sociaal domein en andere domeinen geeft kansen voor het versterken van amateurlkunstgroepen in de samenleving en voor de ondersteuning.

Colofon

Inventarisatie en ondersteuning amateurkunstgroepen

Rapportage en analyse van de landelijke provinciale en lokale infrastructuur

Inventarisatie en interviews

Talentedlab, Samen in Onderzoek, <https://www.talentedlab.nl/>

Jorien van Treeck

Anne Wester

Analyse

Jorien van Treeck en Anne Wester, Talentedlab

Piet Roorda en Hans Noijens, LKCA

Dank en oproep

Heel veel dank aan allen die met suggesties over de opzet, met inhoudelijke input en via interviews en schriftelijke bijdragen hebben meegewerkt aan de totstandkoming van deze inventarisatie. Samen met de vele partners (Koepelorganisaties, provinciale instellingen en lokale ondersteuners) krijgt deze inventarisatie waarde en geeft het kansen voor verbetering in samenwerking en ondersteuning.

Hoewel de inventarisatie met aandacht en zorgvuldigheid is uitgevoerd, realiseren Talentedlab en LKCA zich dat het mogelijk (en zelfs waarschijnlijk) is dat niet alle ondersteuners zijn gevonden of dat informatie niet volledig of correct weergegeven is. Daarnaast is het een momentopname en is de ondersteuning van amateurkunst en amateurkunstgroepen voortdurend in ontwikkeling. We roepen iedereen daarom van harte op om onjuistheden of nieuwe ontwikkelingen te melden bij LKCA.

Neem gerust contact op met Piet Roorda, pietroorda@lkca.nl met vragen, suggesties, opmerkingen of als je in gesprek wilt over de inventarisatie of vervolgstappen.

Uitgever

LKCA

Lange Viestraat 365

Postbus 452

3500 AL Utrecht

030 711 51 00

info@lkca.nl

www.lkca.nl

LKCA probeert publicaties zo toegankelijk mogelijk aan te bieden. Neem contact met ons op bij ontoegankelijke informatie via info@lkca.nl.

©LKCA Utrecht, augustus 2021

LKCA

LKCA wil ervoor zorgen dat iedereen goede cultuureducatie krijgt (op school én in de vrije tijd) en dat iedereen kan meedoen aan culturele activiteiten.

LKCA | Lange Viestraat 365 | Postbus 452, 3500 AL Utrecht | +31 30 711 51 00 | www.lkca.nl | info@lkca.nl